97-84174-21

Notten, Unico Hendrik van

Bepalingen omtrent verkeerspolitie in de...

Amsterdam

1893

97-84174-21
MASTER NEGATIVE #

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DIVISION

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

ORIGINAL MATERIAL AS FILMED - EXISTING BIBLIOGRAPHIC RECORD

3
Box 1

Notten, Unico Hendrik van.
Bepalingen omtrent verkeerspolitie in de provinciale reglementen op de wegen. Amsterdam, Roeloffzen, 1893.
94, [16] p. 24 cm.

Thesis, Amsterdam.

RESTRICTIONS ON USE: *Reproductions may not be made without permission from Columbia University Libraries.*

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 12:1 IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 9-2-97 INITIALS: DP

TRACKING # : 27203

FILMED BY PRESERVATION RESOURCES, BETHLEHEM, PA.

3
Box 1
X

BEPALINGEN

OMTRENT

VERKEERSPOLITIE IN DE PROVINCIALE REGLEMENTEN OP DE WEGEN.

U. H. VAN NOTTEN.

BEPALINGEN

OMTRENT

VERKEERSPOLITIE IN DE PROVINCIALE REGLEMENTEN OP DE WEGEN.

BEPALINGEN

OMTRENT

VERKEERSPOLITIE IN DE PROVINCIALE REGLEMENTEN OP DE WEGEN.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap,

AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. D. J. KORTEWEG,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

OP

WOENSDAG 20 December 1893, des namiddags ten 3½ ure.

IN DE AULA DER UNIVERSITEIT

DOOR

UNICO HENDRIK VAN NOTTEN,

GEBOREN TE AMSTERDAM.

AMSTERDAM,
ROELOFFZEN & HÜBNER.
1893.

DOUBLET.

Aan mijnen Oom en gewezen Voogd

P. VAN NOTTEN.

INHOUD.

Inleiding .... Blz. 1

§ I. De Wetgevende en strafwetgevende macht der Prov. St. De verhouding tusschen Provinciale- en Rijkswetgeving .... 〃 5

§ II. De Provinciale Reglementen — van wanneer zij dagteekenen, voor welke wegen zij gelden — eene onderlinge vergelijking van de afdeelingen omtrent verkeerspolitie .... 〃 37

§ III. Bijzondere Bepalingen .... 〃 65

Bijlagen .... 〃 —

INLEIDING.

In de zomervergadering der Provinciale Staten van Noord-Holland, dit jaar gehouden, kwam het reglement op de wegen in deze provincie tot stand. De overige provinciën waren haar hierin reeds sedert 1850, de eene vroeger, de andere later, voorgegaan, en nu het thans wel als zeker kon worden beschouwd, dat de Rijkswetgever zich de wegen en voetpaden, uitgezonderd de Rijkswegen, niet wilde aantrekken, werd het meer en meer wenschelijk, aan den »nage-

noeg wetteloozen toestand,» zooals de memorie van toelichting van Gedeputeerde Staten het noemde, een einde te maken.

Tot nu toe voorzagen de keuren en verordeningen der waterschaps- en gemeentebesturen in deze leemte, doch de Provinciale Staten, oordeelende dat »de bevoegdheid, die aan deze besturen gegeven is, en de macht waarover zij te beschikken hebben, veelal onvoldoende blijkt om het doel, dat zij zich voorgesteld hebben, te bereiken,» trokken de zaak aan zich en ontwierpen eene algemeene provinciale verordening.

Het hoofdonderwerp dier regeling betreft de zorg voor de aanwijzing en de instandhouding der wegen in de provincie, waarbij de groote vraag omtrent de rechtskracht, der ook bij dit reglement voorgeschreven «liggers» ter sprake komt; en bepaaldelijk op dit gedeelte heeft de zooeven aangehaalde zinsnede der memorie van toelichting betrekking.

Toch is het niet dit onderwerp, dat ik tot stof voor mijn proefschrift koos. Enkele jaren geleden deed dit de Heer J. W. C. Milders, wiens belang-

rijke dissertatie ik de gelegenheid zal hebben te vermelden. Mijne stof is van bescheidener beteekenis, doch ook zij heeft haar belang. Toen ik eenmaal mijne aandacht aan dit reglement geschonken had, vond ik in die kennisneming aanleiding om stil te staan bij de bepalingen omtrent verkeerspolitie, van welke soort er niet alleen in het Reglement van Noord-Holland, maar in al de overige reglementen eenige voorkomen.

Ik nam mij dus voor, mij te zetten tot eene vergelijkende studie van *de op het verkeer over de wegen betrekking hebbende politievoorschriften en daarbij behoorende strafbepalingen*, welke in de onderscheidene provinciale reglementen op de wegen voorkomen.

Daar de door mij te behandelen stof in het nauwste verband staat met de algemeene strafwetgeving, komt het mij niet overbodig voor, aan de verhouding tusschen de provinciale wet en het Wetboek van Strafrecht een eerste paragraaf te wijden, om vervolgens in § 2 over te gaan tot eene algemeene beschouwing over de provinciale reglementen, altijd

wat betreft het gedeelte inhoudende de bepalingen omtrent de verkeerspolitie.

In de daarop volgende afdeeling, nl. § 3, stel ik mij tot taak eenige afzonderlijke bepalingen, die mij voorkwamen eene bijzondere bespreking waardig te zijn, te behandelen; als bijlagen ten slotte wensch eenige arresten en vonnissen, op mijn onderwerp betrekkelijk, te vermelden.

§ I.

DE VERHOUDING TUSSCHEN PROVINCIALE WETGEVING EN RIJKSWETGEVING.

»Tweeling is de mensch geboren", heet het bij den dichter. Elk Nederlander kan gerust zeggen dat hij als drieling ter wereld kwam; hij is lid van de staats-, van de provinciale- en van de plaatselijke gemeenschap; elk oogenblik kan zich voor hem de vraag opdoen, »naar de bepalingen van welke dezer drie heb ik mij te schikken," dikwijls zal hij zich voelen als een soldaat die op 'tzelfde oogenblik van drie superieuren, verschillend in rang, een bevel krijgt.

Steeds zal hem helder voor den geest moeten staan dat de rechten dezer drie streng gescheiden zijn; het rijk mag geen inbreuk maken op hetgeen aan provincie of gemeente ter regeling is overgelaten, de provincie behoort zich niet te bemoeien

met hetgeen des Rijks of der gemeente is, terwijl de gemeente zich nauwkeurig zal hebben te onthouden van te treden in hetgeen is van algemeen-, rijks- of provinciaal belang [1]).

De minste moeilijkheden levert de vraag op, wanneer men alleen met den Staat te maken heeft, al blijkt het ook later dat het dezen in het minst niet aanging, maar erger is het, wanneer de provincie of de gemeente hare bevoegdheid zijn te buiten gegaan; Grondwet, provinciale- en gemeentewet zijn daar, om de overtreedster tot haren plicht te brengen en een: »tot hiertoe en niet verder" toe te roepen.

Regeling van de verhouding tusschen den Staat, provincie en gemeente behoort ongetwijfeld tot de moeilijkste vraagstukken welke het staatsrecht heeft op te lossen [2]).

»Men stuit daarmede op tegenstrijdige eischen, »waarvan de bevrediging slechts is te verkrijgen »door eene dading, welker inhoud van tijden en »omstandigheden afhangt.

»Nergens komt dan ook de eigenaardigheid van

[1]) Zie ook Bijsterbos, „de Provinciale Wet", bl. 320.

[2]) Buys, de Grondwet, II. bl. 4.

»het staatsrecht van elk volk zoo duidelijk aan het »licht als waar het er om te doen is, de termen van »deze dading vast te stellen."

Bijna evenveel oplossingen van genoemd vraagstuk als staten in Europa kan men zeggen; Engeland het land van zelfbestuur, Frankrijk dat van centralisatie, om slechts twee typen, twee thema's te noemen, die men in andere staten gevarieerd zal terugvinden.

De autonomie van de onderdeelen kan gepaard gaan zoowel met eene sterk gecentraliseerde regeering als met een stelsel van zelfbestuur.

Autonomie met zelfbestuur dat is het stelsel [1]), hetwelk door de Grondwet van 1814 werd ingevoerd, en waaraan de grondwetgever, zij het dan ook later niet zonder aarzeling, sedert is getrouw gebleven.

»De Grondwet [2]) heeft begrepen wat in zoovele »nieuwerwetsche staten wordt miskend, dat onder»scheid en zelfbestaan der leden met onderwerping »aan het stelsel van één lichaam zeer wel vereenig»baar zijn. Zij wil dat de algemeene regeering »onverdeeld behoore aan het geheel; dat niet zij

[1]) Buys, II. bl. 6.

[2]) Thorbecke, Aant. II, p. 77

»handele voor provinciale of plaatselijke gemeente, »waar deze handelen kan voor zichzelve. Zij wil »tevens deze organen van het staatswezen tot zelf-»regeling en zelfhandhaving, in harmonie met het »geheel verplichten. Terwijl zij alzoo in ieder deel »zijn eigen levensbeginsel oproept, is hare strekking »om het stoffelijk en zedelijk vermogen van het geheel »grenzenloos te vermenigvuldigen en te verhoogen."

De kiem van deze verhoudingen en opvattingen lag in de geschiedenis van de Republiek der vereenigde Nederlanden. [1]

De Fransche Revolutie, de alles ordenende geest van Napoleon I hebben ook hierin getracht onze instellingen te wijzigen, doch ook toen is bewezen, dat wat plaatselijke gesteldheden, volksaard en tijdsomstandigheden deden ontstaan, niet zoo plotseling kan veranderd worden.

De vroegere gewestelijke en plaatselijke autonomie zijn als een ledige flesch, die men even onder water gedrukt heeft gehouden, weer boven komen drijven (zij het dan ook dat er intusschen wat water in de flesch is

[1]) Zie o. a. Acad. Proefschrift van H. P. Hoog: „De wetgevende macht der Provinciale Staten" 1856. Bl. 12 e. v.

gekomen), terwijl er tegen centralisatie voortdurend een misschien wat overdreven, doch ook zeker heilzame vrees [1]) is blijven heerschen.

»Ieder land moet nu eenmaal in dergelijke aan-»gelegenheden met zijn verleden, met de gewoonte »der laatste jaren, en met de geaardheid des volks »te rade gaan."

De provinciale belangen worden geregeld door de Grondwet, de provinciale wet dientengevolge gemaakt en de provinciale reglementen. De provinciale Staten maken uit kracht der Grondwet [2]) en der provinciale wet (art. 140) alle zoodanige reglementen »die zij voor het provinciaal belang noodig oordeelen."

Terwijl wetten worden gemaakt met gemeen overleg van den Koning en de Staten-Generaal, heeft de Koning geen deel aan het maken der provinciale reglementen,

[1]) Mr. L. de Hartog. Bijdragen XXI Bl 402.

[2]) Art. 134 G. W.

Aan de Staten wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie overgelaten.

Zij maken de verordeningen, die zij voor het provinciaal belang noodig oordeelen. Die verordeningen behoeven de goedkeuring des Konings; deze kan niet worden geweigerd dan bij een met redenen omkleed besluit, den Raad v. State gehoord.

maar slechts de macht van goed- of af te keuren.

Waarom behoort het initiatief, het ontwerpen en vaststellen van provinciale verordeningen uitsluitend aan de Staten?

Waarom heeft de Koning te dezen aanzien niet, gelijk bij de Rijkswetgeving een initiatief?

Het antwoord hierop gaf Mr. Thorbecke in zijn »brief aan een lid der provinciale Staten van Gelderland" (bl. 17): »Omdat de Koning, die eigenlijk »met de algemeene regeering belast is, ten aanzien »van het bijzonder provinciaal huishouden, waarvoor »de Staten zelfstandig opkomen, zonder verwarring »van bevoegdheid, niet meer dan *toezicht* kan uit»oefenen. Dit toezicht met betrekking tot de pro»vinciale wetgeving zich uitende in de vereischte »goedkeuring, heeft drieërlei grond en doel:

»1°. Handhaving van de rijkswetten of van het »rijksbelang.

»2°. Handhaving van de belangen van andere »plaatsen of provinciën, welke bij de verorde»ningen eener derde kunnen betrokken zijn.

»3°. Handhaving van het belang der provincie »zelve, van de belangen of rechten harer »deelen, gemeenten of ingezetenen, bij een-

»zijdige, onjuiste, partijdige provincieveror»deningen."

Zoo zien wij dus dat die goedkeuring des Konings tot waarborg strekt, dat het provinciaal bestuur niet in strijd gerake met de algemeene wet of met den geest van het algemeen bestuur. Al zijn de deelen zelfstandig, [1]) éénheid van recht en van bestuur moeten steeds in het geheele Rijk heerschen.

Daar het onmogelijk [2]) is, eene juiste definitie

---

[1]) Bijsterbos Bl. 33.

Groen van Prinsterer zeide bij de algemeene beraadslagingen:

„Ik zou de vrijheid en zelfstandigheid van Provinciën en „Provinciale Staten, namelijk zooals ze ook bij deze wet worden „gevormd, vergelijken bij de vrijheid en zelfstandigheid van een „lief en veelbelovend, en toch soms onvoorzichtig en ondeugend „kind, dat schijnbaar zijn eigen gang gaat, doch hetwelk de „zorgvolle moeder aan den leiband vasthoudt opdat de vrijheid „en zelfstandigheid geene losbandigheid zij."

[2]) Thorbecke verklaarde in 1850 aan de afdeelingen der IIe Kamer 't volgende:

„Met juistheid en volledig de grens te trekken binnen welke, „in de regeling van het provinciale huishouden, de provinciale „wetgever zich vrij bewegen, de algemeene niet gebieden mag „is onmogelijk. Stellige, onmiskenbare merken, die voor alle „gevallen het provinciaal van het Rijksbelang onderscheiden,

te geven van hetgeen onder »provinciaal belang" moet worden verstaan, en stellige kenteekenen aan te wijzen, door welke in ieder bijzonder geval zich het provinciaal belang van dat des Rijks of der gemeente onderscheidt [1]), verbiedt de Wet, (art. 141 Prov. wet) alleen in 't algemeen dat de provinciale wetgever bepalingen make, omtrent onderwerpen van algemeen rijksbelang. Art. 142 der provinciale wet vooronderstelt dan dat de algemeene wetgever zich nimmer, in strijd met de Grondwet, zal begeven op het gebied van den provincialen wetgever, en beveelt daarom, dat alle bepalingen der provinciale reglementen en verordeningen van rechtswege ophouden te gelden, zoodra omtrent het daarin geregelde onderwerp door eene wet of een alge-

„zijn niet te vinden. Het staat echter vast dat de provinciale „wetgever zich niet heeft in te laten met onderwerpen van „algemeen Rijksbelang, noch de algemeene wetgever, met de „regeling van het provinciale huishouden."

[1]) Mr. F. E. Posthumus Meyes, „Artikel 424 Wetboek van Strafrecht," Acad. Proefschr. 1891, Bl. 16, zegt dat men er toe gekomen is de criteria, die men wenschte, niet langer te zoeken in de theorie, maar uitsluitend in de practijk Zie ook, aldaar noot 1, Bl. 17.

meenen maatregel van inwendig bestuur voorschriften worden gegeven, omdat het daardoor verklaard wordt te zijn een onderwerp van rijksbelang. Evenzoo vooronderstelt art. 151 Gem. Wet, dat de provinciale-wetgever zich nimmer zal bewegen binnen den kring aan den gemeente-wetgever toegekend. Wanneer hij zulks doet in strijd met de Grondwet, dan zal de Koning aan dergelijke verordening zijne goedkeuring kunnen en moeten ontzeggen, of is deze verleend, dan zal eene wet zoodanig reglement moeten vernietigen. Tengevolge hiervan moeten ook de bepalingen van plaatselijke verordeningen wijken voor die van provinciale reglementen, en van rechtswege ophouden te gelden, zoodra omtrent het daarin geregelde onderwerp voorschriften worden gegeven door een provinciaal Reglement.

Op deze wijze wordt er botsing vermeden tusschen algemeene, provinciale en plaatselijke verordeningen.

Dit alles betreft dan de z. g. n. anterieure reglementen en verordeningen, d. w. z. dezulke waarvoor de strijd met voorschriften van hoogere macht eerst ontstaat wanneer, nadat zij zelve reeds rechtsgeldigheid hadden, zoodanige hetzelfde onderwerp regelende voorschriften worden gemaakt.

Doch het kan zijn dat de inbreuk van verordeningen en reglementen op de wetten of op het algemeen belang reeds dadelijk bestaat zoodra zij zijn vastgesteld. Hiertegen moet dan worden gewaakt door de toekenning van een vernietigingsrecht aan hooger gezag. Zijn het provinciale reglementen en verordeningen die door den Koning zijn goedgekeurd, dan verliezen zij volgens art. 167 der Provinciale Wet zoo zij met de wetten of het algemeen belang strijden niet van rechtswege hunne kracht maar moeten door eene wet, die tevens de gevolgen regelt worden geschorst of vernietigd.

Zijn het gemeenteverordeningen dan kunnen zij, alweder wegens strijd met de wet of met het algemeen belang volgens 150 en 153 der Gemeentewet worden geschorst of vernietigd door den Koning, doch blijven zij tot op dat tijdstip verbinden. [1])

De wetgever ten aanzien van door den Koning goedgekeurde Provinciale Reglementen, de Koning ten aanzien van gemeente-verordeningen, beoordeelt derhalve de overeenstemming van zoodanige reglementen en verordeningen, èn met de wet, èn met

[1]) Zie Posthumus Meyes Bl. 19 en 53.

het algemeen belang. Over dit laatste punt kan verder geen andere macht te oordeelen hebben, maar vermits tot handhaving van de *wetten* des lands ook de rechterlijke macht geroepen is, doet zich de vraag voor, of niet ook die macht over het andere punt, de overeenstemming met de wet, vrijelijk te oordeelen heeft, met dien verstande dat zij, indien er naar haar oordeel strijd bestaat de reglementen of verordeningen buiten toepassing laat.

Omtrent deze vraag zijn, zooals bekend is, de meeningen verdeeld. [1]) De Bosch Kemper beantwoordt haar in bevestigenden, de La Bassecour Caan [2]) in ontkennenden zin, nergens vinden wij haar uitdrukkelijk opgelost; doch onze jurisprudentie heeft sedert lang 's rechters bevoegdheid in deze aangenomen [3]).

Dit staat vast, art. 121 der Grondwet spreekt alleen van »wetten" die »onschendbaar" zijn, zoodat provinciale reglementen, plaatselijke verordeningen, keuren van waterschappen en algemeene maatregelen van inwendig bestuur stellig niet in het hier gegeven voorschrift begrepen zijn.

[1]) De Bosch Kemper, blz. 236.

[2]) De La Bassecour Caan, II, blz. 33.

[3]) Buys, I, blz. 638.

Na alzoo in korte trekken de verhouding tusschen Staat, provincie en gemeente geschetst, en tevens de wetgevende macht der Provinciale Staten, gegrond op art. 134 der Grondwet, nagegaan te hebben, wensch ik thans stil te staan bij de strafwetgevende macht der Provinciale Staten, en de verhouding tusschen bepalingen dienvolgens gemaakt en de algemeene strafwet.

Immers daar waar ik de politiebepalingen in de Provinciale Reglementen te behandelen heb, is het niet overbodig na te gaan, hoe de Provinciale Staten aan de verordeningen die zij krachtens art. 134 der Grondwet en art. 140 der Prov. Wet maakten, eene strafsanctie kunnen geven. De Provinciale Wet heeft niet zooals de gemeentewet het voor de gemeentebesturen doet de grens bepaald voor de straffen, die tegen de overtreding van provinciale verordeningen kunnen worden bedreigd. De Provinciale Staten putten deze bevoegdheid uit andere wetten, namelijk allereerst uit die van 6 Maart 1818 (Stbl. 12), thans uit die van 25 Mei 1880 (Stbl. 86), gewijzigd bij de Invoeringswet (15 April 1886) art. 23 en 27 [1]).

---

[1]) Mr. L. de Hartog, Bijdragen tot de kennis van het Staats-,

Het ontwerp in Augustus 1849 aan de Tweede Kamer aangeboden, voor eene Provinciale wet, hield hieromtrent eenige regelen in, die grootendeels overgenomen waren, uit hetgeen daaromtrent in de wet van 6 Maart 1818 was vastgesteld.

In de tegenwoordige Provinciale Wet ontbreken zoodanige bepalingen geheel.

Te opmerkelijker is dit, omdat in de Gemeente-Wet, die van denzelfden minister [1]) afkomstig is, hieraan eene bijzondere afdeeling gewijd is [2]).

Het zou zeker regelmatiger en duidelijker geweest zijn, indien de Provinciale Wet hierin voorzien had, [3])

Provinciaal- en Gemeentebestuur in Nederland, XXI, blz. 380: „Het is een vast beginsel van ons recht dat de bevoegdheid „om reglementen, verordeningen of keuren te maken niet insluit „de bevoegdheid om straf te bedreigen, welke bevoegdheid uit-„drukkelijk bij de wet moet gegeven worden”.

[1]) Thorbecke.

[2]) Art. 161—178 Gem. Wet.

[3]) In 1877 schreef mr. L. de Hartog: Bijdragen XXI Bl. 401. „Meer eenheid, meer uniformiteit zou in deze stof niet onwelkom „zijn. Wellicht ook daagt de gelegenheid daarvoor op, wanneer „de behandeling van het thans ontworpen Wetboek van Strafrecht „eenmaal aan de „orde komt.”

onbelangrijk is dit deel van de macht der Provinciale Staten toch zeker niet.

Het is wellicht niet overbodig kortelings te vermelden wat Mr. de Bosch Kemper dienaangaande zegt: [1])

»Het is weinig stelselmatig dat de Gemeentewet »de straffen inhoudt op de overtreding der plaatse- »lijke verordeningen, en dat zulks niet het geval is »in de provinciale wet ten opzichte van provinciale »verordeningen waarop de wet van 6 Maart 1818 »toepasselijk is.

»Maar de oorzaak daarvan is een ware curiositeit »in de geschiedenis onzer wetgeving.

»In het ontwerp van provinciale wet van de Kem- »penaer kwam in art. 54 de bepaling voor: dat de »provinciale staten eene geldboete ten hoogste van »vijf en zeventig gulden en eene gevangenis ten hoogste »van zeven dagen zouden mogen stellen op de over- »treding hunner verordeningen, welke straffen over- »eenkwamen met die in de wet van 6 Maart 1818 »vermeld.

»Bij de blijkbare bedoeling echter, om dat ont-

[1]) De Bosch Kemper, blz. 571.

»werp zoo algemeen mogelijk te veroordeelen, hield »het voorloopig verslag de uitspraak in: „Het scheen »dat de bevoegdheid om in hunne reglementen en »verordeningen straffen te bedreigen aan de provin- »ciale staten moest worden ontzegd," en toen nu »het nieuwe ministerie dat voorloopig verslag tot »grondslag van het nieuwe ontwerp van provinciale »wet nam, kon natuurlijk het zoo scherp afgekeurde »artikel daarin niet worden opgenomen. Bij de ge- »meentewet bestond die reden niet, en daar nam de »regeering zonder bezwaar de straf bepalingen in de »wet op."

Het strafrecht is een onderwerp waarvan de regeling aan den Rijkswetgever is opgedragen, [1]) doch daar deze niet voor elk provinciaal reglement straffen kan bepalen, zoo is door hem bij de wet van 1880 (j°. de Invoeringswet) aan den provincialen wetgever zelven de macht gegeven om dit bij zijne verordeningen te doen, doch er zijn bepaalde grenzen aangewezen, buiten welke het hem niet geoorloofd is zijne strafbepalingen uit te breiden.

[1]) Art. 150 Grondwet.

Wanneer derhalve de Staten, bevoegd tot het maken van reglementen, tegen de overtreding derzelve straffen hebben vastgesteld, moet de rechter, zoodra deze op de wijze bij de wet voorgeschreven [1]) gemaakt en van kracht geworden zijn, de bepaalde straffen toepassen. Een kenmerkend onderscheid bestaat er tusschen de provinciale reglementen en de algemeene maatregelen van inwendig bestuur door den Koning vastgesteld. Tot aan de invoering der Grondwetsherziening van 1887 was het stelsel dit, dat de Koning niet zelf in de maatregelen de straffen bedreigde, en dat dus niet de wet voor die strafwetgevende bevoegdheid de grenzen aanwees, maar dat de wet zelve de strafbedreiging inhield. Dit was aanvankelijk alleen de wet van 6 Maart 1818; ook de Invoeringswet ging in de artt. 19 vg. [2]) van geen ander beginsel uit. Intusschen is na art. 56 Grondwet 1887 [3]) de

[1]) Art. 101, 102 Prov. Wet.

[2]) Mr. G. A. van Hamel „Inleiding" bl. 97—99.

[3]) „Door den Koning worden algemeene maatregelen van „bestuur vastgesteld.

„Bepalingen, door straffen te handhaven, worden in die maat„regelen niet gemaakt, dan krachtens de wet. De wet regelt de „op te leggen straffen."

vraag gerezen of niet de wet, die voor eenen algemeenen maatregel van bestuur de grondslag zal zijn, den Koning de bevoegdheid kan verleenen om op het voetspoor van wat voor provinciale reglementen en gemeenteverordeningen geldt, zelf de straffen te bepalen binnen de door de wet gestelde grenzen. Deze vraag is nu door den wetgever voor het eerst bevestigend beantwoord in de wet van 28 Febr. 1891 (Stbl. 69) tot vaststelling van bepalingen betreffende 's Rijks waterstaatswerken, waarop gevolgd is het K. B. van 13 Aug. 1891 (Stbl. 158).

Bij de provinciale reglementen echter, is het niet aan het oordeel des rechters overgelaten om »naar gelang van den aard van het onderwerp, van de zwaarte der overtreding, en der daarbij plaats gehad hebbende omstandigheden", boete of hechtenis binnen de bij de wet aangewezen grenzen op te leggen, integendeel heeft de provinciale wetgever telkens het maximum der bedreigde straf aan te wijzen.

Voor de Provinciale Staten is het van groot belang om bij het maken van politie-verordeningen toe te zien, of niet reeds een verbod van gelijke strekking — en dan natuurlijk een met strafbedreiging gesanctionneerd verbod — in het Wetboek van Straf-

recht voorkomt, daar het maken van zoodanige bepaling dan natuurlijk geheel vervalt.

Het Wetboek van Strafrecht is eene rijkswet, waaraan dus niet door bijzondere reglementen kan worden gederogeerd [1]).

De Staten hebben dus te zorgen dat zij zich niet op het terrein begeven, door den algemeenen wetgever betreden, hetgeen vooral ten aanzien van onderwerpen behandeld in het Derde boek van het Wetboek van Strafrecht, regelende de »overtredingen", zou kunnen gebeuren.

Veel kans bestaat hiertoe echter niet, daar de Strafwet niet in bijzonderheden is afgedaald, de plaatselijke belangen ongemoeid liet, daar zij de onderdeelen van den Staat niet in hare autonomie heeft willen belemmeren.

De Strafwetgever [2]) waakt er bijvoorbeeld wel tegen dat een hond trekke of drage een last welke kenlijk zijne krachten te boven gaat, hij bemoeit er zich niet mede of diezelfde hond zijn voerman zal mogen voorttrekken, ja dan neen.

[1]) Zie Mr. G. A. v. Hamel I. Bl. 100.

[2]) Art. 455 Wetboek v. Strafrecht.

Het stelsel dat na 1848, nog duidelijker dan vroeger het eenige is, dat zich met de algemeene beginselen van onze provinciale, gemeentelijke en waterschaps-autonomie laat overeenbrengen, komt volgens Mr. Smidt [1]) op 't volgende neer:

»*a*. De Rijkswet voorziet in die overtredingen van algemeenen aard, die én in alle gemeenten, én overal op dezelfde wijze behooren strafbaar te zijn;

b. aan den provincialen- of gemeente-wetgever wordt overgelaten al datgene, wat tot zijn eigenaardigen werkkring behoort of waarbij bijzondere provinciale of gemeentelijke toestanden invloed oefenen.

1°. hetzij ten aanzien van de behoefte aan strafbaarstelling in het algemeen;

2°. hetzij ten aanzien van de bijzondere omschrijving der feiten, of de hoegrootheid der straf.

c. Wie de gebods- of verbodsbepalingen uitvaardigt, bedreige ook de straf, wie de straf bedreigt geve ook de gebods- of verbodsbepaling."

Zooals wij hierboven zagen ontleenen de Provin-

[1]) Smidt III Bl. 168.

ciale Staten hunne bevoegdheid tot het geven van strafsanctie aan de door hen gemaakte reglementen, aan de Wet van 6 Maart 1880, juncto artikelen 23 en 27 der Invoeringswet. Niet overbodig komt het mij voor die Wet in eene noot hieronder te vermelden [1]), en den inhoud der wet van 1880 even na te gaan.

---

[1]) W. van 6 Maart 1880.

Art. 1. Tegen overtreding van reglementen en verordeningen door de Provinciale Staten krachtens de hun bij de wet van 6 Julij 1850 toegekende bevoegdheid, vastgesteld en van de reglementaire voorschriften ter invordering van provinciale belastingen in art. 116 dier wet bedoeld, kan voor zoover daartegen niet bij eene wet of een algemeenen maatregel van inwendig bestuur is voorzien, door de Provinciale Staten een geldboete van een tot vijf en zeventig gulden en gevangenisstraf van één tot zeven dagen, te zamen of afzonderlijk, worden bedreigd, alsmede verbeurd-verklaring der aan den veroordeelde toebehoorende voorwerpen, welke door middel dier overtreding zijn verkregen of waarmede de overtreding is gepleegd.

Onder hetzelfde voorbehoud kunnen door Ons gelijke straffen worden bedreigd tegen de overtreding van de voorschriften door Ons in het geval voorzien in art. 23 der wet van 12 Juli 1855 (Stbl. 102) vastgesteld.

Art. 2. De opbrengst van de geldboete en verbeurdverklaring, in art. 1 bedoeld komt ten bate der provincie.

Omtrent artikel 1, gewijzigd door artikel 23 der Invoeringswet [1]), valt niets te zeggen, doch art. 2 trekt vooreerst onze aandacht.

Afschaffing van alles wat niet uitdrukkelijk werd gehandhaafd, is het stelsel, neergelegd in artikel 3(*d*)

Art. 3. De straffen door de Provinciale Staten vóór de afkondiging dezer wet tegen overtreding der door hen wettig vastgestelde reglementen, verordeningen en reglementaire voorschriften bedreigd, blijven gehandhaafd totdat op nieuw krachtens de bepalingen dezer wet daartegen is voorzien.

Art. 4. De artikelen 2 en 3 der wet van 6 Maart 1818 (Stbl. 12) zijn ingetrokken.

Art. 5. Deze wet verbindt met den dag harer afkondiging.

[1]) Art. 23. Invoeringswet,

Art. 1 der wet van 25 Mei 1880 „tot herziening der wet van 6 Maart 1818 omtrent de straffen tegen overtreders van algemeene verordeningen enz." blijft van kracht.

In het eerste lid van voormeld artikel worden de woorden „geldboete van één tot vijf en zeventig gulden en gevangenisstraf van één tot zeven dagen te zamen of afzonderlijk" vervangen door: „hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of geldboete van ten hoogste vijf en zeventig gulden."

Aan voormeld artikel wordt een nieuw lid toegevoegd luidende:

„De duur der vervangende hechtenis is in geval het maximum der bepaalde boete zestig gulden te boven gaat, ten hoogste twaalf dagen.

der Invoeringswet; van eene uitdrukkelijke handhaving vinden wij hier nergens gesproken, dus is artikel 2 vervallen. Intusschen verdient het opmerking dat wel gehandhaafd zijn de uitzonderingen op art. 35 v. het Strafwetboek, van dezelfde strekking als voormeld art. 2, welke voorkomen in art. 22 der Wet v. 9 October 1841, Stbl. n°. 42, betrekkelijk de rechtsmacht der waterschapsbesturen voor wat betreft de boeten wegens overtreding der keuren bij schikking opgelegd, en in art. 282 der gemeentewet, voor wat aangaat de boeten en verbeurdverklaringen (in zake van plaatselijke belasting). De opbrengst toch komt daarbij ten bate der waterschappen en ten bate der gemeente. De provincie is er dus bij ingeschoten, en de boeten op de overtredingen der reglementaire voorschriften gesteld, zullen ten bate van den Staat komen.

Thans wat betreft art. 3, uitdrukkelijk gehandhaafd in art. 27 al. ult°. der Inv.wet, en ten opzichte waarvan Prof. van Hamel de noodzakelijkheid eener uitdrukkelijke handhaving wegens artikel 27 [1])

[1]) Art. 27 Invoeringswet.

In de bestaande provinciale-, gemeente- of waterschapsverordeningen, reglementen, reglementaire voorschriften of keuren wordt de gevangenisstraf vervangen door hechtenis, het minimum der hechtenis op één dag en dat der geldboete op vijftig cents gesteld.

Wanneer gevangenisstraf en geldboete te zamen of afzonderlijk op het feit zijn gesteld, kan de rechter slechts één van beide opleggen.

Behoudens het bij dit artikel bepaalde blijft art. 3 van de wet van 25 Mei 1880 (Stbl. 86) van kracht.

alinea 1 der Invoeringswet twijfelachtig acht [1]).

Mijns inziens is die handhaving ook overbodig omdat het Strafwetboek en de Invoeringswet toepasselijk zijn op strafbepalingen van vóór 1880 zoowel als na 1880; na de invoering der strafwet is dus het verschil tusschen die bepalingen weggevallen, zij staan op één lijn; het van kracht blijven van straffen van voor 1880, die in tegenspraak zouden zijn met de strafwet is voor mij eene onmogelijkheid.

Art. 4 der wet van 1880 biedt mij slechts de gelegenheid kortelings te vermelden dat ook art. 1 der wet van 1818 thans (sedert 1 September 1893) is vervallen, nadat het, bij art. 22 Inv.wet aanvan-

[1]) Zie Mr. G. A. v. Hamel I. Bl. 103, noot 29.

kelijk tot 1 September 1888 van kracht gelaten, steeds van jaar tot jaar was verlengd.

In de vergadering der IIe kamer van 28 Juli 1893 [1]) hadden verschillende leden gewenscht verlenging van de wet van 1818, met het oog op de tolheffing (behandeling K. B. van 17 Febr. 1819); de minister van justitie was echter van oordeel dat thans eindelijk gebroken moest worden met het verlengen der wet van 1818, en dat het boven zulk een verlengen de voorkeur verdiende bij afzonderlijke wet voor elk geval op zichzelf in de strafbaarstelling te voorzien.

De hierboven besproken wet is voor de Provinciale Staten evenwel niet het eenige waarmede zij te rade hebben te gaan; tusschen de algemeene strafwet en de provinciale reglementen bestaat nog een andere sterke band, nl. art. 91 der strafwet, welk artikel zegt dat de bepalingen der acht eerste titels van het 1e boek ook toepasselijk zijn op feiten waarop bij andere wetten of verordeningen straf is gesteld, tenzij de wet anders bepaalt.

Bij het maken van nieuwe verordeningen zullen

[1]) Zie Handelingen Bl. 1649.

dus de Staten hieraan indachtig moeten zijn, om niet te spreken van den rechter, wien dit bij het uitspreken van de straf steeds voor oogen zal moeten staan.

In de verordeningen zullen dus niet mogen voorkomen bepalingen betreffende: toerekenbaarheid, medeplichtigheid, poging, verjaring, verhaal van boete, samenloop enz., kortom niet ten aanzien van welk onderwerp ook, dat in titel 1—8 voorkomt.

De bevoegdheid der Provinciale Staten beperkt zich derhalve tot de aanwijzing van de feitelijke bestanddeelen van het delict en de bepaling der daarop gestelde straf, binnen de grenzen door den wetgever bepaald, maar daartoe behoort niet de aanwijzing van de beginselen volgens welke die straf zal worden toegepast, voor zooverre dan namelijk die beginselen geregeld zijn in de acht eerste titels van het Wetb. v. Strafrecht en niet uitdrukkelijk eene wet eene uitzondering heeft bepaald. De Invoering van het Wetboek van Strafrecht heeft dus in dit onderwerp veel eenheid gebracht, of liever de verscheidenheid verminderd en eenigszins harmonie gebracht tusschen de toen bestaande Provinciale Reglementen.

Eénheid van instellingen bevordert de rechtszekerheid; en rechtszekerheid is zeker een groot vereischte voor hen die zich in ons reeds zoo kleine land, bij de toeneming der middelen van verkeer, van de eene provincie in de andere begeven.

Een duidelijk gevolg bijvoorbeeld van art. 91 is dat de herhaling, [1]) die in het Wetboek van Strafrecht niet onder de algemeene leerstukken voorkomt, in de reglementen zelve, ten minste waar zulks geschiedde, [2]) op de meest verschillende wijze geregeld is.

De gemeentewet voorzag hier, in tegenoverstelling met de Provinciale wet wel in, en nu nog bepaalt artikel 162, zooals het bij art. 24 der Invoeringswet gewijzigd is, dat de rechter, indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verloopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden of daarvoor vrijwillig de geldboete is betaald, geldboete of hechtenis tot het dubbel van het voor elk gesteld maximum kan uitspreken.

[1]) Smidt V, Bl. 433.

[2]) Noord-Holland bevat b.v. daaromtrent geen bepaling, evenmin Groningen, Friesland, Noord-Brabant, Limburg.

Ten slotte nog eene opmerking wat betreft de poging; artikel 28 der Invoeringswet zegt dat de strafbare feiten, genoemd o. a. in de Provinciale Reglementen worden beschouwd als overtredingen. Art. 91 van de Strafwet dwingt ons terstond het oog te slaan op art. 46, hetwelk bepaalt dat poging tot overtreding niet strafbaar is; eene uitzondering op dezen regel is o. a. ook artikel 271 [1]) der Gemeentewet gehandhaafd bij artikel 25 der Invoeringswet. Daar de Provinciale wet hier wederom niet genoemd wordt, en als altijd weer stiefmoederlijk is bedeeld, moet ik hieruit besluiten dat art. 46 S.w. in zijn volle kracht zal werken, en de poging tot overtreding der provinciale verordeningen in geen geval zal kunnen worden gestraft.

Waar ik er hierboven op bl. 22 uitdrukkelijk de aandacht op vestigde, dat de Staten zich niet op het terrein mogen begeven, reeds door den algemeenen wetgever betreden, en waar ik zeide dat zulks zou kunnen gebeuren ten aanzien van onderwerpen, behandeld in het derde Boek van het Wetboek van

[1]) Ontduiking of overtreding van plaatselijke belastingen, de poging daartoe of de medeplichtigheid daaraan worden gestraft enz.

Strafrecht, wil ik deze paragraaf niet besluiten, alvorens in breede trekken de bepalingen van de rijkswet, die onderwerpen regelende, nagegaan te hebben.

Dat over het algemeen de overtredingen het meest plaats grijpen op den openbaren weg, valt reeds af te leiden uit het feit dat vele artikelen beginnen met de woorden: »hij die op den openbaren weg", doch bepalingen die meer in het bijzonder het verkeer over de wegen betreffen en waarmede dus provinciale reglementen in conflict zouden kunnen komen zijn er slechts weinige.

Een grens te trekken tusschen rijks- en provinciaal belang, — ik toonde het hierboven reeds aan — is moeilijk, ja strikt genomen niet doenbaar; de strafwetgever is dan ook zeer voorzichtig en bescheiden geweest in zijne regeling. Dit blijkt reeds hieruit dat artikel 513 van het ontwerp der Staatscommissie (het tegenwoordige 427) nog drie nummers bevatte, regelende de beplanting, het vervoer van vrachten en de overtredingen van wettelijke voorschriften betreffende het gebruik of de veiligheid van wegen langs bevaarbare rivieren, en bovendien artikel 514 van dat ontwerp bepalingen gaf voor het uitwijken en het rijden of drijven van vee op of langs den openbaren

weg en afgebakende voetpaden, welke artikelen in het gewijzigd ontwerp zijn weggelaten, omdat »bouw- en wegenpolitie bij uitnemendheid onderwerpen zijn van de provinciale en gemeentewetgeving."

Deze woorden ontleend aan 't rapport aan den Koning van minister Smidt, hadden er dezen minister toe gebracht in het O. R. O. deze, artt. geheel te doen vervallen, maar na de opmerking van de Commissie van rapporteurs, heeft de minister Modderman er gedeelten van behouden.

De artikelen 427, 429 en 455 zijn eigenlijk gezegd de eenige, die enkele malen bij het behandelen der Provinciale Reglementen de vraag bij mij hebben doen rijzen: »heeft de rijkswetgever hierin niet reeds voorzien? Houden volgens artikel 142 der Provinciale wet de bepalingen dier reglementen en verordeningen van rechtswege op te gelden, nu omtrent het daarin geregelde onderwerp door eene wet of een algemeenen maatregel van inwendig bestuur voorschriften zijn gegeven?"

Het is een vraag die steeds weerkeert, getuige de jurisprudentie, waarvan ik hieronder eenige arresten en vonnissen hoop mede te deelen, een vraag die zich bij de gemeentewetgeving zeker niet minder

voordoet, en neerkomt op de enge of ruime opvatting van het woord »onderwerp" in artikel 151 Gemeentewet en in het genoemde art. 142 Provinciale wet. Wij vinden haar behandeld bij Mr. Posthumus Meyes, [1]) die haar in eerstgemelden zin beantwoordt en zulks voornamelijk doet naar aanleiding van eene uitspraak, afkomstig van den minister Modderman. Zij werd gedaan toen hij den heer Vening Meinesz beantwoordde, [2]) die hem bij de behandeling van artikel 427 vroeg, of daardoor de Provinciale Staten en Gemeentebesturen niet te zeer zouden belemmerd worden in het voorzien in allerlei kleine plaatselijke belangen, en of niet daardoor vele zeer praktische verordeningen zouden zijn uitgesloten.

De minister antwoordde toen:

»dat [z. i.] door dit artikel de bevoegdheid der »gemeentebesturen alleen in zooverre beperkt wordt »als hier speciale voorzieningen zijn gemaakt. »Door dit artikel wordt alzoo aan de gemeentebesturen »in het minst de bevoegdheid niet ontnomen, om

---

[1]) Posthumus Meyjes, „artikel 424 Wetb. van Strafrecht." Acad. Proefschr. Amsterdam 1891. Bl. 28.

[2]) Smidt, III, Bl. 187, 188.

»ten aanzien van de politie op de straten en wegen »nog andere voorschriften te maken. De Rijkswet, »de veiligheid van den voorbijganger, van den ge»bruiker van den weg, zooveel mogelijk onafhankelijk »willende maken van de grootere of geringere zorgvul»digheid der lagere besturen eischt als minimum »datgene, wat men kan aannemen dat door het »gansche land noodig is, onverminderd de bevoegd»heid om aan te vullen, als dat op grond van plaat»selijke omstandigheden noodig mocht zijn. Zoo »heeft art. 427 1° ten gevolge dat overal de noodige »voorzorgsmaatregelen ten behoeve van de veiligheid »van voorbijgangers, door eigenaar of gebruiker »zullen moeten worden genomen, maar dit belet niet »dat de gemeenteraad nog daarenboven een speci»alen eisch kan doen, en b.v. bepalen dat de deuren »in deze of gene richting zullen moeten openslaan.

»De Code Pénal (art. 471, 1°) bedreigt straf tegen »hen die verzuimen hunne schoorsteenen te vegen; »dit heeft niet belet dat vele gemeenteraden den »specialen eisch, dat men minstens een- of tweemaal »'s jaars moest laten vegen, hebben gesteld. De »kern der gansche vraag ligt in het woord onderwerp. »Ik voor mij vat het op in den meest engen zin.«

Dat beteekent derhalve, in het verband volgens Mr. Posthumus Meijes niets anders dan: »het onderwerp eener bepaling is niets anders dan die letterlijke bepaling zelve: al wat in zoodanig voorschrift niet staat, is niet het onderwerp ervan,« eene meening waarbij ik mij volkomen aansluit, en die ik later bij het behandelen der bepalingen zelve meermalen zal volhouden.

§ II.

DE PROVINCIALE REGLEMENTEN — VAN WANNEER ZIJ DAGTEEKENEN, VOOR WELKE WEGEN ZIJ GELDEN, — EENE ONDERLINGE VERGELIJKING VAN DE POLITIEBEPALINGEN.

De indeeling van den inhoud der Provinciale Reglementen op de wegen is in hoofdzaak dezelfde en komt ongeveer op de volgende hoofdstukken (voor zooverre zij ten minste in hoofdstukken verdeeld zijn) neer: algemeene bepalingen, van den ligger der wegen, van het onderhoud derzelve, van het onbelemmerd houden en eindelijk de politiebepalingen en daarbij bedreigde straffen, welke laatste het onderwerp van dit proefschrift uitmaken.

De elf provinciale Reglementen zijn alle ontworpen na 1850; de veranderde Staats- en Provinciale Wetgeving (Grondwet van 1848, en Provinciale wet van 1850) gaf hiertoe aanleiding.

»De behandeling van dit gewichtige onderwerp »liet bij ons vóór 1850 veel te wenschen over. Wij »misten geheel een volledig en doelmatig reglement »omtrent de politie der groote wegen; de onder- »scheidene provinciale reglementen hebben daarop »geene betrekking, [1]) schreef Mr. H. S. van Lennep »in 1856 [2]), en de bepalingen daaromtrent, hier te »lande van kracht, deels in de oude Fransche wet- »geving, deels in reglementen van lateren datum te »zoeken, zijn onvolledig en ondoelmatig."

Thans is die toestand gelukkig anders, de politie-bepalingen in de provinciale reglementen zijn bij die reglementen ook toepasselijk verklaard op de wegen in onderhoud en beheer bij het Rijk, en er is dus meer eenheid, men weet beter waar men zich aan te houden heeft, al zijn helaas nog de reglementen zelve onderling zeer verschillend. Doch wij zijn op den beteren weg, de eenheid en daardoor de rechtszekerheid worden steeds grooter, de invoering van het Wetboek

[1]) Dit is alleen daardoor te begrijpen dat het provinciale reglement op de wegen in Utrecht van 1853 slechts bestond, en de bepalingen der verkeerspolitie hiervan niet op rijkswegen toepasselijk waren.

[2]) „Proeve over de wetgeving op de groote wegen in Nederland."

van Strafrecht heeft er reeds veel toe bijgedragen, en aan het eens tot standkomen van een algemeen reglement op de wegen, twijfel [1]) ik allerminst, al werd deze wensch reeds in 1872 door Jhr. Mr. J. Röell geuit, [2]) en is zij nog niet vervuld.

Volledigheidshalve volge thans een chronologische lijst der Provinciale reglementen op de wegen:

Groningen.	in het provinciaalblad van	1880 (No. 18) 1887 (58) 1891 (3)
Friesland.	″ ″ ″ ″	1891 (98)
Drenthe.	″ ″ ″ ″	1884 (96) 1887 (65) 1889 (1)
Overijssel.	″ ″ ″ ″	1876 (39) 1884 (48) 1886 (68) 1887 (6)
Gelderland.	″ ″ ″ ″	1889 (59)
Utrecht	″ ″ ″ ″	1853 (102) 1857 (88)

[1]) Misschien ben ik wat optimistisch. De memorie van toelichting bij het ontwerp voor Noord-Holland zegt o. a.: „Het mag thans wel als zeker worden beschouwd dat de Rijkswetgever zich de wegen en voetpaden, uitgezonderd de Rijkswegen, niet zal aantrekken." Dit slaat echter meer bijzonder op het administratieve gedeelte.

[2]) „Het reglement op het onderhoud en gebruik der wegen in de Provincie Utrecht." 1872. Blz. 133.

Zuid-Holland. . .	in het provinciaalblad	van	1889 (1°) 1891 (54) 1892 (62)
Zeeland	〃 〃	〃	〃	1887 (2)
Noord-Brabant . . .	〃 〃	〃	〃	1890 (10, 12) 1892 (14)
Limburg	〃 〃	〃	〃	1891 (112)
[1]) Noord-Holland .	〃 〃	〃	〃	1893

Het administratief gedeelte der reglementen, van de liggers en van het onderhoud der wegen, een vrij zware materie, welke grondig behandeld werd door Mr. J. W. C. Milders in zijn proefschrift, wil ik geheel buiten bespreking laten.

Deze schrijver trekt [2]) duidelijk de grenslijn tusschen de twee gedeelten:

1°. bepalingen welke het lichaam van den weg betreffen.

2°. die welke regelen de onderwerpen of handelingen, welke op den weg voorkomen, zonder dat echter het wezen of de gesteldheid van

[1]) Dit reglement vastgesteld in de zomervergadering van 11 Juli 1893 verkreeg de Koninklijke goedkeuring bij Besluit van den 3en Nov. 1893 (No. 16).

[2]) J. W. C. Milders: "Liggers van openbare wegen en voetpaden." 1888. Bl. 4.

den weg zelven daarbij onmiddelijk of bepaaldelijk is betrokken [1]).

De Provinciale Staten van Noord-Brabant maakten zelve die scheiding des te duidelijker door twee reglementen af te kondigen [2]) een: »Reglement op de openbare wegen en voetpaden,« en een »reglement van Politie op het gebruik der openbare wegen in de Provincie Noord-Brabant."

Een enkel oogenblik zie ik mij toch genoodzaakt te verwijlen bij de inleidende bepalingen der reglementen, want van groot belang is het te weten voor welke wegen zij gelden; elk reglement vangt dan ook aan met die aanwijzing; hoofdzakelijk komt dit neer op alle wegen en voetpaden liggende ten dienste van het algemeen, benevens de daarin gelegen of daartoe behoorende kunstwerken, en veel verschil is hier gelukkig niet daar uniformiteit te zeer gewenscht is; het is reeds belemmerend genoeg dat de politiebepalingen soms verschillen, in de eene provincie verboden is, wat in de andere is geoorloofd, doch men stelle zich voor de verwarring die zou ontstaan wan-

[1]) Jhr. Mr. J. Röell. Bl. 111.

[2]) in denzelfden geest Friesland.

neer men de hoofdstraat volgende van een dorp, dat op de grens tusschen twee provincies ligt, in de eene provincie wel aan het provinciale reglement zoude zijn onderworpen en in de andere niet, maar daar aan de gemeentelijke verordeningen.

Op die aanwijzing der wegen komen dan in alle provinciën uitzonderingen voor, die in hoofdzaak zijn de wegen in onderhoud en beheer bij het Rijk, en de wegen en voetpaden binnen de bebouwde kom der gemeente voor zooverre ze geen hoofdverbinding zijn.

Bovendien vindt men in de meeste reglementen (met uitzondering van die van Groningen en Noord-Holland) ook de ijzeren spoorwegen uitgezonderd. Dit is van belang met 't oog op de overwegen, eene kwestie die wij behandeld vinden bij Mr. Milders op Bl. 12.

Uit de bepalingen en de geschiedenis van het Utrechtsch reglement leidt Mr. Röell af [1]) dat de gedeelten der spoorwegen welke als overwegen gebruikt worden, volgens dat reglement niet op de liggers behooren te worden gebracht, dat daar dus

[1]) Röell Bl. 149.

het reglement niet op van toepassing kan zijn. De Hooge Raad echter [1]) oordeelde in tegenovergestelden zin.

Wat betreft nu de uitzondering der wegen in onderhoud en beheer bij het Rijk, zij wordt niet gemaakt ten aanzien der politiebepalingen; deze zijn dus ook op deze wegen van toepassing. Alleen in de Provincie Utrecht heeft men hierin niet voorzien [2]) ten aanzien van de groote Rijks-communicatiën of wegen der 1e klasse; Mr. Röell zegt [3]) dienaangaande:

»Wat betreft de toepasselijkheid van sommige »politie-bepalingen ook op de rijkswegen, wel ware »het wenschelijk, dat *zoolang geene rijkswet op dit »onderwerp bestaat,* zulks het geval ware, doch dan »had dit bepaaldelijk moeten zijn uitgedrukt, zooals »in andere reglementen. Thans toch worden de »rijkswegen, zooals wij boven zagen, in het geheel »niet door het reglement beheerscht."

De wegen en voetpaden binnen de bebouwde kom

[1]) Zie arrest van 30 Maart 1874.

[2]) Zie Utrechtsch Reglement art. 1.

[3]) Röell, blz. 151.

van een gemeente worden bijna [1]) algemeen uitgezonderd, daar de administratie van deze zoo ineengegroeid is met de gemeente-huishouding, [2]) dat zij daarvan niet te scheiden zijn, zonder grooten inbreuk te maken op de gemeentelijke autonomie. Limburg heeft in dit opzicht een eenige regeling; het zondert in art. 2 de straten, stegen, voetpaden en pleinen binnen de bebouwde kommen der gemeenten uit, mits de bevolking binnen zoodanige kom meer bedrage dan 2400 zielen; voor de verkeerspolitie echter geldt dan deze uitzondering niet. In enkele reglementen nog [3]) worden uitgezonderd de toegangswegen tot de spoorwegstations, voor zooverre deze voorkomen op den ligger bedoeld bij artikel 70 der wet van 9 April 1865 (Stbl. No. 67), welke uitzondering dan echter niet geldt ten aanzien der politiebepalingen, welke dus wel op deze wegen van toepassing zullen zijn.

Mijn slotsom is derhalve dat de politiebepalingen,

[1]) Behalve in Noord-Brabant en Drenthe.

[2]) Milders, blz. 15.

[3]) Zie: Gelderland artikel 1, Limburg art. 2, Zeeland art. 5, Noord-Holland art. 1.

behoudens enkele bijzondere uitzonderingen, hierboven vermeld, gelden voor alle wegen in de provincie, behalve — en dit is dan de meer algemeene uitzondering — voor die binnen de bebouwde kom der gemeente (voor zooverre zij geen deel uitmaken van een verbindingsweg) en voor de particuliere wegen, welke slechts bij gedoogen van den eigenaar voor 't algemeen verkeer openstaan.

Thans rest mij nog in deze § vergelijkend te beschouwen de politiebepalingen in de verschillende reglementen; deze beschouwing zal zich beperken tot eene vermelding van hetgeen in de eene provincie wel en in de andere niet geregeld is, en tot een algemeen oordeel hier en daar over een reglement uitgesproken, daar ik de afzonderlijke bepalingen, die meer in het bijzonder mijne aandacht trokken, in een volgende § wensch te behandelen.

Als een der beste reglementen dat alle onderwerpen die kunnen en moeten geregeld worden, regelt en dat wel in zeer beknopten en duidelijken vorm, beschouw ik dat van Noord-Brabant; het is mijne opinie dat daar waar bevoegdheid en gelegenheid tot regelen bestaat de Provinciale Staten dit ook moeten doen. Het zal anders gaan als wanneer

twee menschen, niet voor elkaar willende onderdoen in beleefdheid, voor een deur staan te buigen, een derde van de gelegenheid gebruik maakt en tusschen hen beiden door den ingang passeert. De strafwetgever is sober en bescheiden en laat een ruim veld over voor de Provinciale Staten die dan ook 't best doen hiervan gebruik te maken zoolang er geen algemeene wet op de wegen bestaat. De gevolgen liggen anders duidelijk voor de hand, de derde die door de deur gaat, dat zullen zijn de Gemeentebesturen, die met artikel 151 der Gemeentewet in de hand plaatselijke verordeningen in wier onderwerp niet door eene wet, een algemeenen maatregel van inwendig bestuur of eene *provinciale verordening* wordt voorzien, zullen maken.

Een duidelijk voorbeeld is de tegenwoordige toestand in Noord-Holland, waaraan gelukkig door het nieuwe Provinciale Reglement op de wegen in die provincie, grootendeels een einde wordt gemaakt.

De memorie van Toelichting bij het ontwerp van dit Reglement zegt dan ook:

»Ten slotte behoort ook een einde te komen aan »den onzekeren toestand waarin zij, die van de pu»blieke wegen gebruik maken verkeeren door de

»veruiteenloopende voorschriften van gemeentelijke »verordeningen. — Waar èn voor het verkeer met »wagens, èn voor het gebruiken van honden als trek»dieren, èn voor het berijden van wegen met velo»cipèdes in verschillende gemeenten geheel afwijkende »voorschriften zijn gegeven, weet het publiek niet »meer hoe gehandeld moet of mag worden en staat »ieder, zelfs hij die de bepalingen der verordeningen »kent, aan straffen bloot, omdat hij de onzichtbare »en hem geheel onbekende grenzen van een of andere »gemeente heeft overschreden.

»Dat aan dergelijke onzekerheid een einde kome, »mag als zeer gewenscht beschouwd worden.

»Met vrijlating van de gemeenten om zoodanige »bepalingen te maken, die als van uitsluitend plaat»selijk belang zijn aan te merken, moet de Provin»ciale wetgever zorgen voor de vaststelling van de »voorschriften, die voor alle wegen in dit gewest »geldende behooren te zijn." —

In hoeverre het nieuwe Reglement van Noord-Holland aan de eischen beantwoordt, het valt mij moeilijk daaromtrent een oordeel te vellen, daarvoor ben ik te weinig in die practijk ingewijd; waar ik op andere plaatsen in deze proeve eene meening

uitspreek, het is en blijft eene bescheiden meening van iemand, die slechts oordeelt uit den inhoud der Reglementen.

Een groote afwijking vertoont het reglement vooreerst ten opzichte der andere wat betreft den titel, het opschrift der afdeeling waarin de politiebepalingen voorkomen. Deze, § V, heet hier »Bepalingen regelende eenige onderwerpen van bijzonderen aard," terwijl wij in de andere reglementen opschriften vinden als: »politie", »politiezorg", »bepalingen van politie", etc. In het voorstel der Gedeputeerde Staten luidde het opschrift: »van het verkeer over de wegen," doch de commissie maakte hierop in haar rapport (Bl. 24) de volgende aanmerking:

»Kan dit niet aanleiding geven tot de bewering, »dat dit verkeer, zij het dan ook onvoldoende, ge»regeld is? Zoo ja, dan missen de gemeentebesturen »de bevoegdheid omtrent dit onderwerp bepalingen »in hunne gemeentelijke verordeningen op te nemen »of te behouden en wordt het beoogde doel niet »bereikt. Nu is wel, volgens de opvatting van den »Hoogen Raad, alleen dan, wanneer het onderwerp »opzettelijk en in vollen omvang door een hoogere »macht geregeld is, een lagere macht niet bevoegd

»omtrent datzelfde onderwerp voorschriften te geven »— en de wegenpolitie is niet in deze afdeeling be»handeld — doch waar sprake is van het verkeer »over de wegen, mogen omtrent dat verkeer niet in »gemeentelijke verordeningen bepalingen voorkomen. »Het betreft dan toch dezelfde soort van feiten en »ook in dat geval mist, bij het in werking treden »van dit provinciaal reglement een gemeentelijke »verordening rechtskracht.

»Uwe commissie acht het daarom raadzaam het »opschrift te wijzigen; de bevoegdheid, welke Gede»puteerde Staten ten aanzien van het verkeersrecht »aan de gemeentebesturen wenscht over te laten, »moet absoluut vast staan en niet aan twijfel onder»hevig zijn."

Verder zij het mij vergund op te merken (trouwens de heer De Leâo Laguna zeide het reeds bij de behandeling) dat bij vergelijking van de voorgedragen voorschriften met die, voorkomende in andere provinciale reglementen, men hier wel zeer sober blijkt geweest te zijn.

Uit de volgende woorden van het rapport der commissie blijkt echter met welke bedoeling dit geschiedde:

»De toestand in de verschillende gemeenten toch, »alsmede de aard van de wegen zijn zoo uiteenloo- »pend, dat dikwijls slechts voorschriften van gemeen- »tewege uitgevaardigd, aan de behoefte kunnen »tegemoet komen. Aan een codificatie van het ver- »keersrecht is dus niet gedacht en deze para- graaf »worde dus niet als zoodanig beschouwd."

Bepalingen over het drijven of weiden van vee op of langs de wegen, zijn niet opgenomen (de heer van Lennep wees hier op) doch dit geschiedde daar men de gemeentebesturen te dien aanzien geheel vrij wenschte te laten.

Het vervoer van zware lasten is evenmin aan banden gelegd en ook niet bepaald hoe breed de velgen der wielen moeten zijn; men nam opzettelijk een dergelijke bepaling niet op daar men van meening was dat de wegen er voor de menschen zijn en niet de menschen voor de wegen; [1]) dat de Provinciale Staten van andere provinciën soms meer

[1]) Rapport Bl. 25: „De weg toch is aangelegd om gebruikt „te worden en vrijheid in gebruik kan in het algemeen, voor „den onderhoudsplichtige of den eigenaar van den weg slechts „eenige meerdere kosten van onderhoud veroorzaken."

égards hebben voor hunne wegen blijkt uit de uitvoerige verordeningen op dat punt, b.v. in Zeeland.

Wat m. i. wel degelijk had moeten worden opgenomen is de bepaling, bijna in alle andere reglementen voorkomende over de geleiders der voertuigen, dat zij steeds in staat moeten zijn tot het behoorlijk besturen (ergo noch liggen, noch slapen mogen), en tevens ook de bepaling over het ophangen van wollen of linnen stoffen binnen zekeren afstand van den weg.

Dat dit laatste niet geregeld is bevreemdt mij te meer daar er tegen het mogelijke schrikken van paarden en ongelukken met voertuigen overigens doelmatige maatregelen zijn genomen.

Ten slotte zij nog opgemerkt dat de herhaling niet is geregeld en dus in dat geval geen zwaardere straf zal kunnen opgelegd worden [1]).

Hierboven zagen wij dat de politiebepalingen in het algemeen ook van toepassing zijn op de verbindingswegen binnen de bebouwde kommen der gemeenten; voor een groote stad als Amsterdam, die als 't ware een netwerk van verbindingswegen bevat zou deze bepaling echter ontelbare bezwaren

[1]) Zie hierboven Bl. 30 .

opleveren, en terecht werd hier dan ook op gewezen door den heer Serrurier.

De voorzitter antwoordde hierop met de volgende authentieke interpretatie, die ik 't niet overbodig acht hier te vermelden:

»Het schijnt dat men meent, dat Gedeputeerde »Staten steeds den verkeersweg, ook voor grootere »gemeenten moeten aanwijzen; doch in het geheele »Reglement is eene *verplichting* daartoe aan Ged. »St. niet opgelegd. Integendeel er is juist op ge»wezen, dat men de bezwaren wil voorkomen die »aan de traversen der Rijkswegen zijn verbonden. »Zooals duidelijk in de Memorie van Toelichting is »medegedeeld, zal door Gedeputeerde Staten in »overleg met de Gemeentebesturen worden gehandeld. »*Natuurlijk zullen zij zich onthouden*[1]) om in grootere »gemeenten of steden, waar een netwerk van straten »bestaat, en men willekeurig deze of gene straat »kan kiezen, om de gemeente door te gaan, ten »einde eene andere gemeente te bereiken, ééne dier »straten te bestemmen tot algemeenen verkeersweg. »Dat zou inderdaad geenerlei nut hebben. Het is

[1]) Ik cursiveer.

»niet mogelijk bij één, voor alle gemeenten geldend »voorschrift te bepalen, welke wegen of straten in »hare kom als algemeene verkeerswegen zijn te be»schouwen. Er zal voor iedere gemeente afzonder»lijk met den plaatselijken toestand te rade gegaan »moeten worden. Voor de grootere gemeenten met »een geheel netwerk van straten, kan de Provinciale »wetgever zich onthouden, voor de kleinere zal hij »zijne voorschriften kunnen beperken tot eenen »algemeenen verkeersweg. Gedeputeerde Staten zullen »in het eerste geval aanwijzing kunnen doen van »het punt, waar een weg of een voetpad ophoudt »en zich oplost in het netwerk der straten eener »gemeente, en in het tweede geval welke weg als »verkeersweg beschouwd moet blijven."

Wat het reglement van *Zuid-Holland* betreft, ik kan hieromtrent kort zijn; het is in zijne regeling veel omvattend en ruim [1]); vooral wat betreft de hondenwagens vindt men hier bepalingen die in geen ander voorkomen, en die in het volgend hoofdstuk nog wel ter sprake zullen komen; zij dateeren van

[1]) in 38 artikelen vervat en niet onderverdeeld in hoofdstukken.

1888, toen gebleken was, ook door ingediende adressen, dat uniformiteit hierin zeer gewenscht was; in de eene gemeente (Oegstgeest b.v.) was bepaald dat de honden onder den wagen moesten loopen in de andere (den Haag) dat zij er voor moesten gespannen worden, eene algemeene regeling was dus noodig.

Omtrent de breedte der wielen en de zwaarte der te vervoeren lasten zijn geene bepalingen opgenomen, evenmin omtrent de herhaling; ten aanzien van 't laatste onderwerp geldt dus wat ik bij Noord-Holland opmerkte. Het tramverkeer is bij eene aparte provinciale verordening geregeld.

De straffen zijn in overeenstemming met ons strafstelsel.

Ook *Zeeland* heeft een uitvoerig reglement; niet alleen het onderhoud, ook de aanleg der wegen is aan vaste regelen onderworpen en in een afzonderlijk Hoofdstuk vervat. Aan de politiebepalingen zijn de twee laatste hoofdstukken »veiligheid en vrijheid van verkeer", en »strafbepalingen" gewijd, welke straffen in overeenstemming zijn met het stelsel onzer strafwet.

Het zou mij moeilijk vallen in dit reglement iets aan te wijzen wat hier in tegenoverstelling met andere

niet geregeld is, en ik ga dus over tot de algemeene beschouwing van het *Utrechtsche* Reglement, dat zeker wel datgene is, wat het meest herziening behoeft.

Het eerst tot stand gekomen (1853) onderging het slechts een geringe wijziging in 1857 en is sedert aldus blijven gelden; het moge thans niet veel meer dan eene ruïne zijn, het is de ruïne van een degelijk kasteel, die niet veel restauratie zal behoeven om weer bewoonbaar te zijn. Stormen als de wet van 25 Mei 1880 en de invoering van het strafwetboek hebben er groote gaten in doen vallen, doch hetgeen staat is nog hecht en sterk.

Trouwens het lijvige boekdeel van Jhr. Mr. J. Röell is wel een sterk bewijs, dat het de bespreking en de aandacht wel waard was, en ik vermoed dat het in zijn kwaliteit van oudste reglement, dikwijls bij het ontwerpen der andere reglementen tot voorbeeld zal gestrekt hebben. Al te gunstig oordeelt de Heer Röell niet over de wijze, waarop in de instandhouding en goeden toestand der wegen is voorzien door de provinciale reglementen.

Dienaangaande zegt hij: [1])

---

[1]) Röell Bl. 133.

»De provinciale wetgever heeft daarin naar onze »meening de grens overschreden, die zijne wetgevende bevoegdheid beperkt, en is op het terrein »getreden, dat o. a. aan de gemeentelijke autoriteiten ter regeling werd voorbehouden. Dat een zoodanige toestand bestendiging verdient, zal wel niet »worden beweerd. Immers, al moge de rechterlijke »macht de voornaamste bepalingen dier reglementen »en terecht, toepassen, daar zij niet bevoegd is om »deze reden daaraan verbindende kracht te ontzeggen, en wordt alzoo feitelijk in de bestaande behoefte aan regeling voorzien, voor de behoorlijke »en geregelde werking onzer organieke wetten is »het een hoofdvereischte, dat elke macht zich stiptelijk houde binnen den haar aangewezen kring. »Van den anderen kant zoude een provinciaal reglement, dat den toets der kritiek in dit opzicht kan »doorstaan, onvolledig en ongenoegzaam zijn, en »verbetering is volgens onze overtuiging dan ook »niet te verkrijgen, dan door het tot stand komen »eener volledige wet op de buurtwegen; alleen op »die wijze toch schijnt op voldoende en wettige »wijze een onderwerp te kunnen worden geregeld, »dat van overwegend belang is."

Naast het reglement staan nog andere later ingevoerde, namelijk een voor het rijden met hondenwagens van 1887, een voor molenaars met hunnen molen langs den publieken weg gelegen van 1850, en een voor de tramwegen van 1882 (1884), die hetzelve aanvullen.

Het vervoer van zware vrachten en de breedte der wielen zijn niet geregeld, evenmin als het rijden met velocipèdes; dat het laatste dringend voorziening vereischt ligt voor de hand, daar het aantal velocipèdes dat op een dag een centrum als de provincie Utrecht doorkruist, ontelbaar is.

De straffen [1]) zijn natuurlijk geheel uit den tijd, doch voorloopig voorziet art. 27 der invoeringswet daarin ten opzichte van het algemeene minimum, terwijl ook de aanduiding der afstanden in ellen plaats zal moeten maken, bij eene eventueele herziening, voor de maten van het metrieke stelsel.

Het Reglement van *Gelderland* is bijna even groot en omvattend als dat van Noord-Brabant. De indeeling is echter anders; wij vinden hier een Hoofdstuk IV gewijd aan de »politiebepalin-

[1]) Geldboete's met een hoogste bedrag van *f* 50.—.

gen op het verkeer over wegen en voetpaden" en de »politiebepalingen op het vervoer over tramwegen," terwijl in het laatste en Ve Hoofdstuk »Straffen en Uitvoeringsvoorschriften" vervat zijn.

Opmerkelijk is eene bepaling van den volgenden inhoud: [1]) »Burgemeester en Wethouders doen overal, waar zij of Gedeputeerde Staten het noodig achten, de strekking der wegen en voetpaden door hand- en wegwijzers aanduiden, en dragen voor het onderhoud van deze zorg," die wij slechts in Groningen art. 51 terugvinden. Het drijven of weiden van vee langs of op de wegen is slechts in zooverre geregeld dat de drijvers steeds in staat moeten zijn hun vee of andere dieren te geleiden; overigens is het Reglement zoo volledig mogelijk, de straffen zijn in overeenstemming met het strafstelsel en er is voorzien in geval van recidive.

Op de indeeling van het reglement van *Noord-Brabant* werd reeds hierboven door mij gewezen, doch niet alleen in »het reglement van politie,» maar ook in het »reglement op de openbare wegen en

[1]) „Artikel 45."

voetpaden,» vinden wij verbodsbepalingen, die daar in de vierde en vijfde afdeeling onder het opschrift »Politiezorg" zijn gerangschikt; het zijn voorschriften die het lichaam van den weg en de aanwoners (met het oog ook op te nemen maatregelen van veiligheid) betreffen, als daar zijn de plaatsing van molens, hekken, bijenkorven, mest, vuilnis, steenen, puin etc. De boeten hierop gesteld, gaan tot een maximum van *f* 25, terwijl het geval van herhaling is voorzien.

Het »Reglement van Politie op het gebruik der openbare wegen,» betreft dus alleen het verkeer, en is zeer volledig; de breedte der wielen, de spoorwijdte, de maat der lading en de zwaarte derzelve, de waakzaamheid en tegenwoordigheid der geleiders en alles wat zij in acht moeten nemen is uitvoerig vastgesteld; de tweede afdeeling behandelt de tramwegen, terwijl de derde zich met hondenwagens en velocipèdes bezighoudt; de straffen zijn overeenkomstig het stelsel onzer strafwet, terwijl, vreemd genoeg, hier geene bepaling voor recidive voorkomt.

Limburg heeft ook een zeer jong reglement, namelijk van 1891, zoodat de strafwet hier haar goeden invloed heeft kunnen doen gelden. Van de negen

hoofdstukken, regelende in hoofdzaak wat men ook elders vindt, zijn de drie laatste aan het gebruik en de veiligheid der wegen en voetpaden en aan de straffen gewijd.

De breedte der wielen is wel, de zwaarte der te vervoeren lasten niet aan banden gelegd, evenmin bestaat er een verbod op het neerleggen of ophangen van wollen stoffen, etc.

Eene herhaling van overtreding zal niet zwaarder kunnen gestraft worden, daar dit onderwerp ongeregeld werd gelaten.

Opmerkelijk is het dat het vervoer van personen met hondenwagens door de geheele provincie is verboden, [1]) en dat de voorschriften aan velocipèdisten gesteld niet toepasselijk zijn voor militaire wielrijders, eene bepaling die wij in geen ander reglement vinden.

Overijssel's reglement werd het laatst gewijzigd in Juli 1886, dus juist te vroeg voor de Provinciale Staten om hunne wijzigingen uit te breiden in den geest der strafwet. De speciale minima die in § IV voorkomen zijn natuurlijk door art. 27 der Invoeringswet vervallen, eveneens de gezamenlijke bedreigingen

[1]) Art. 64.

van gevangenisstraf (hechtenis thans) en geldboete, terwijl de bepaling omtrent recidive ook niet zooals zij daar staat zal kunnen worden toegepast.

In § III van dit vrij korte reglement vinden wij de »verordeningen van politie", die behalve het rijden met velocipèdes en de waakzaamheid der drijvers of geleiders, niets van hetgeen waarin behoort voorzien te zijn, ongeregeld laten. Met Limburg is deze provincie de eenige waarin het verboden is plaats te nemen op de hondenwagens. [1])

Veel gelijkenis met dit reglement vertoont dat van *Drenthe*, evenwel zullen de geleiders wanneer zij uit Overijssel komen op de grens hunne hondenwagens mogen bestijgen; de velocipèdes zijn hier evenals in Overijssel aan de willekeur der diverse Gemeentebesturen overgeleverd en de voerlieden zijn wat betreft hunne waakzaamheid aan het waakzaam oog der Provinciale Staten ontsnapt.

De breedte der vellingen en de lasten der wagens zijn niet geregeld, terwijl de herhaling eener overtreding niet zwaarder zal kunnen gestraft worden.

[1]) In Gelderland is het verboden op dijken met hondenwagens te rijden.

De »Strafbepaling« van § 6 is in 1887 voldoende gewijzigd.

Dat meer uniformiteit werkelijk zeer gewenscht is, blijkt mijns inziens, wel uit het volgende; volgen wij namelijk denzelfden voerman van een hondenwagen terwijl hij de grens tusschen Drenthe en *Groningen* zal overschrijden; in Drenthe zat hij op zijn wagen, na er in Overijssel naast te hebben geloopen, nu zal hij zijne honden wanneer zij voor de kar liepen, volgens art 56 (t) er onder moeten spannen; een voorbeeld ten goede gaven, in het klein, wij zagen het hierboven, de Prov. Staten van Zuid-Holland door algemeene regelen te doen treden in de plaats der zeer verscheidene gemeentelijke verordeningen. Wat het uitwijken betreft weten in Groningen de wielrijders waaraan zij zich te houden hebben.

Opmerkelijk en eenig in zijn soort is het volgende artikel: [1]) Het is verboden »het bedrijf van scharenslijper op de wegen uit te oefenen, zoomede om met de kar, bij het voorbijrijden met paarden,

[1]) Art. 56 (v.)

anders te handelen dan ten aanzien van de rij- of voertuigen met ezels bespannen, is bepaald."

De „Bepalingen van Politie" in § 3 vervat, zijn uitvoerig, en vinden in art. 63, dat in 1887 werd gewijzigd, de strafsanctie; behalve een algemeen maximum van *f* 25,— is er verder niet gespecialiseerd. In het geval van herhaling werd niet voorzien.

Het Reglement van *Friesland* staat op zichzelf, en onderscheidt zich van de andere daar het toepasselijk is op de tot den gemeenen dienst van allen bestemde waterstaatswerken in de provincie (niet in onderhoud en beheer bij het rijk).

Het is dus veel ruimer en behandelt niet alleen de wegen en voetpaden, doch ook en voornamelijk de vaarten, kanalen en waterlossingen. Evenals dat van Noord-Brabant is het »Reglement van Politie« (1891) afgescheiden van het overige, dat dateert van 1878 (1881), en kenmerkt zich door zijne redactie, die veel gelijkt op die van het Strafwetboek: »met hechtenis of met geldboete van etc. wordt gestraft hij die etc.«

Het is werkelijk een zeer particulier reglement, een duidelijk gevolg van de natuurlijke gesteldheid

der provincie. Tegenover zeer vele bepalingen betreffende gezagvoerders van vaartuigen en houtvlotten staan slechts weinige die het verkeer op de wegen regelen; de artikelen 4, 6, 14 zijn eigenlijk gezegd de eenige.

Veel van hetgeen wij elders vinden, b. v. bepalingen omtrent bijenkorven, velocipèdes, het ophangen van wollen stoffen, het drijven of weiden van vee, de voorschriften voor voerlieden, ook die van hondenkarren, het verblijven van vuilnis etc. op of in de nabijheid van den weg etc., komt hier niet voor. De herhaling is evenmin geregeld, wellicht daar de maxima reeds vrij hoog gesteld zijn, en de rechter in geval van recidive toch altijd binnen het maximum van art. 1 der wet van 1880, j° art. 23 der Invoeringswet zal moeten blijven.

Ten slotte zij nog opgemerkt dat met het toezicht op de naleving der politiebepalingen in alle provinciën zijn belast de ambtenaren der Rijks- en Gemeentepolitie, benevens de ambtenaren van den Provincialen Waterstaat (in enkele provinciën ook de beëedigde tolpachters en tolgaarders).

§ III.

BIJZONDERE BEPALINGEN.

Voor de behandeling van bijzondere bepalingen, die mij voorkwamen eene bespreking waardig te zijn, heb ik uit den aard der zaak geen systematisch geheel kunnen geven, maar heb ik mij bepaald tot enkele voorschriften van eenig reglement, die mijne aandacht trokken, en deze, voor zooverre zulks mogelijk was, met de overeenkomstige voorschriften van andere reglementen vergeleken.

Een zekere stelselmatige volgorde heb ik daarbij getracht in aanmerking te nemen.

Het verkeer over een' weg is vrij, doch natuurlijk belemmerd door daarop van overheidswege gestelde *tollen*. Het doorrijden van tolboomen zonder betaling is geregeld; over de groote- of rijkswegen in art. 4 van het K. B. van 29 Oct. 1833 (Stbl. 59), terwijl

deze bepaling toepasselijk is verklaard in geval van tolheffing op provinciale, gemeentelijke of particuliere wegen bij het K. B. van 5 Mei 1850 (Stbl. 23). In laatstgenoemd besluit wordt voor sanctie van het verbod van »doortrekken van den tolboom zonder betaling van den tol," verwezen naar de wet van 6 Maart 1818, straf bepalende tegen overtreding van algemeene maatregelen van bestuur. Intusschen is deze wet, zooals ik hierboven vermeldde, [1]) thans vervallen, zoodat in dit opzicht geene straf meer tegen overtreders is bedreigd; wel zal nog, zooals blijkt uit hetgeen is voorgevallen bij de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsontwerp: »Bepalingen omtrent overtreding van art. 1 van het K. B. van 17 Februari 1819 (Stbl. 6)" [op het stuk der verveningen en ontgrondingen] eene civiele actie tegen hen openstaan; de Regeering scheen, nu men voornemens is de Rijkstollen af te schaffen, geen bezwaar te maken tegen deze straffeloosheid [2]).

Volgens uitdrukkelijke bepaling van art. 1 der wet van 25 Mei 1880 (Stbl. 86) kunnen Provinciale Staten ook straf bedreigen tegen overtreding van

[1]) Zie Bl. 27.

[2]) Zie Handelingen Tweede Kamer Bl. 1649.

reglementaire voorschriften ter invordering van provinciale belastingen in art. 116 der Prov. Wet bedoeld. Hiertoe worden ook tollen gerekend. Intusschen heb ik slechts in drie der hier behandelde reglementen een bijzondere bepaling ter verzekering van de tolheffing gevonden, n.l. art. 30 van het Overijsselsche Reglement (eveneens Drenthe art. 19 en Zeeland art. 68) hetwelk zegt dat het verboden is, *den tol door omrijding, omdrijving, of omleiding te ontduiken.* Hierdoor wordt dan verstaan het verlaten van een' weg aan de eene zijde van een tolboom, om dien weg aan de andere zijde van den tolboom weder te gebruiken, indien de afstand tusschen het punt, waar de weg wordt verlaten en het punt waar deze weer wordt bereikt, minder bedraagt dan 1000 meter. Dit artikel is tevens toepasselijk op tollen, die hoewel zich op rijkswegen bevindende, geheven worden van wege de provincie Overijssel of van wege bijzondere commissiën.

Deze artikelen danken m. i. juist daaraan hun ontstaan, dat sedert het K. B. van 22 Maart 1831, hetwelk slechts het doortrekken van den tolboom zonder betaling strafte, ontduiking van de tol door omrijding of op andere wijze, niet meer strafbaar

was. Dat nu deze bepaling slechts in drie reglementen voorkomt, ligt, geloof ik, daarin dat er in de laatste jaren herhaaldelijk voorstellen aan de Staten der verschillende provinciën gedaan zijn, tot algeheele opheffing der provinciale tollen; [1]) in Noord-Brabant b.v. zijn zij bij besluit der Staten afgeschaft.

Bij de wet van 6 April 1869, is het beginsel gehuldigd dat voorschriften om de wegen te bewaren voor *te zware vrachten*, niet in eene rijkswet moesten worden opgenomen, maar dat deze stof, voor zooverre het andere dan rijkswegen betrof, bij voorschrift van den provincialen wetgever moest worden geregeld. In de vorige paragraaf is reeds in het algemeen opgemerkt, wat als beginsel moest gelden.

Dat ik op deze materie terugkom vindt zijn aanleiding in tweeërlei voorschriften, waarop ik de bijzondere aandacht wensch te vestigen.

Art. 34 n.l. van het Overijsselsche Reglement zegt:

»Het is verboden gedurende de maanden November tot en met April bij invallenden dooi de kunst-

---

[1]) Zie Acad. Proefschrift van Mr. E. van Lennep. „De tolheffing op de openbare wegen in Nederland" Bl. 30, ook Bl. 78.

wegen in de provincie te berijden met wagens of andere middelen van vervoer, waarvan de vracht meer dan 500 kilogrammen weegt.

Deze beperking mag niet treffen:

a. Voertuigen tot het leger behoorende, onder militair geleide of door militairen in hunne betrekking vervoerd;

b. Goederenvervoer tot een gewicht van 750 kilogram of, zoo dat geschiedt met voertuigen voorzien van wielen met velgen en banden van minstens 10 centimeter breedte."

Mijn bezwaar tegen dit artikel [1]) is dat het telkens

---

[1]) Gemaakt naar aanleiding van de wet van 6 April 1869.

Art. 1. Ingetrokken zijn de wetten van 29 Floréal an X (19 Mei 1802) en van 7 Ventôse an XII (27 Febr. 1804).

Art. 2. In het onderwerp bij de in art. 1 genoemde wetten geregeld, wordt voor de wegen niet in onderhoud bij het rijk, zoo noodig bij provinciale verordening voorzien.

Art. 3. Het vervoer van vrachten bij invallend dooiweer kan tijdelijk op de wegen in onderhoud bij het Rijk door den Commissaris der Koningin in de provinciën, op voordracht van den betrokken hoofdingenieur van de waterstaat worden verboden of beperkt. Overtreding hiervan wordt gestraft met boete van *f* 1.— tot *f* 25.—.

bij invallenden dooi zal gelden *zonder* afkondiging; in een' zoogenaamden kwakkelwinter namelijk, wanneer men niet vast op dooi of vorst rekenen kan zal dit tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven. Zeeland [1]) voorziet hierin beter door de volgende bepaling: »Dit verbod geldt telkens en voor elke gemeente, zoodra het aldaar is aangekondigd door den Burgemeester op last van Gedeputeerde Staten. Het treedt buiten werking telkens op het tijdstip door Gedeputeerde Staten te bepalen, en door den Burgemeester bekend te maken."

Noord-Brabant [2]) bepaalde eveneens in denzelfden geest, en m. i. nog doelmatiger, dat de tijd, waarop dit verbod in werking treedt en eindigt, telkens door Gedeputeerde Staten en in spoedeischende gevallen door den Commissaris der Koningin wordt bepaald en ter algemeene kennis gebracht.

Bovendien hebben de Burgemeesters ieder voor zooveel betreft de kunstwegen onder hunne gemeente, de bevoegdheid, na ingevallen dooiweder, de verbodsbepalingen onverwijld af te kondigen en in werking te doen treden.

[1]) Artikel 82.

[2]) Artikel 5.

Op dezelfde stof heeft betrekking art. 33 van het Overijsselsche Reglement, [zie Zeeland art. 104, Noord-Brabant art. 2 (*e*), Gelderland art. 57, Groningen art. 55 (*b*), Limburg art. 58] hetwelk bepaalt dat op kunstwegen *het vervoer is verboden van vrachten*, zwaarder dan 1500 kilogrammen, met voertuigen niet voorzien van wielen met velgen en banden van minstens 10 cM. breedte.

Dit verbod is niet van toepassing op: *a.* voertuigen tot het leger behoorende, onder militair geleide of door militairen in hunne betrekking vervoerd; *b.* vrachtvervoer uit andere rijken of provinciën, overeenkomstig de daar bestaande voorschriften. [De uitzondering der wagens afkomstig uit andere rijken komt natuurlijk alleen voor in de reglementen der grens-provinciën]. Deze uitzonderingen zijn een duidelijk gevolg van art. 139 der Provinciale wet: »Zij (de Provin»ciale Staten) zorgen dat de doorvoer en de uitvoer »naar, en invoer uit andere provinciën geene belem»meringen ondergaan."

Doch nu doet zich het eigenaardige geval voor dat dit artikel in de Prov. W. voorkomt naar aanleiding van artikel 131 (*c*) der Grondwet van 1848, terwijl de tegenwoordige Grondwet de belemmering

van door-, uit- en invoer slechts ten opzichte van de provinciale belastingen tegen gaat, wat ook in de Grondwetten voor 1814 het geval was.

Prof. Buijs zegt dienaangaande 't volgende: [1])

»De bepaling van 131 (*c*) is ontleend aan de »staatsregeling van 1798 en droeg daar, zooals ge»noegzaam uit de redactie bleek vooral een oecono»misch karakter. Men wilde waarborgen, dat de oude »tarieven-strijd tusschen de provinciën onderling »— een strijd voortgevloeid uit de zucht om eigen »provinciale nijverheid te steunen — in vervolg van »tijd niet meer zou kunnen voorkomen.

»Nog veel duidelijker komt die bedoeling uit in »de staatsregelingen van 1801 (art. 66) en 1805 »[art. 67]; het verbod hier voorkomende wordt ge»handhaafd maar toen uitdrukkelijk verbonden aan »de heffing van belastingen, evenals het nu nog in »artikel 142 aan de heffing van gemeentebelasting »verbonden is.

»Al ontbrak daartoe ook eene bepaalde aanleiding, »toch meende men in 1814 het oude voorschrift

[1]) Buijs II Bl. 96. Zie ook de aldaar aangehaalde dissertatie van W. H. de Savornin Lohman „art. 131 (*c*) der Grondwet."

»weder in de Grondwet te moeten brengen, maar »nu als een algemeen geldend gebod en niet meer »in verband met de belastingheffing. Natuurlijk, »want van de heffing van provinciale belastingen »was in de Grondwet zelfs geen sprake; sedert bleef »het dus in een afzonderlijk artikel als een algemeen »geldend verbod gehandhaafd, maar dit in weerwil »van de staatscommissie, die in 1848 het voorstel »van de negenmannen kwam herhalen, om n.l. het »geheele artikel als volstrekt doelloos te doen ver»vallen.

»Immers mocht er al behoefte bestaan aan een »dergelijke bepaling dan nog zou de provinciale wet »de plaats zijn, waar zij te huis behoorde, maar »niet de Grondwet. »Trouwens waartoe het geheele »voorschrift? Reglementen welke het vrije verkeer »tusschen provinciën belemmerden, waren zeker in »hooge mate strijdig met het algemeen belang en »hadden juist daarom niet op de vereischte koninklijke »goedkeuring te rekenen."

Zouden nu die uitzonderingen aan de bepalingen gemaakt krachtens dat artikel 139 der Provinciale Wet, zijn toegevoegd, daar men vreesde anders wegens te groote belemmering van het vrije verkeer de

vereischte goedkeuring niet te zullen verkrijgen? Ik geloof het niet, want naar het mij voorkomt kan men voorschriften, gemaakt ter goede instandhouding van de wegen geen belemmering noemen, integendeel, het is mijns inziens veel grooter belemmering wanneer een overladen wagen door de zachtheid van den ondergrond in eenen weg blijft steken; van welk oord zulk een voertuig dan herkomstig is, doet minder ter zake.

Deze uitzonderingen komen mij dus onnoodig voor, want men zal hier toch niet willen denken aan een soort interprovinciaal recht, waarbij de statuta personalia van een kar, die ook in eene andere provincie volgen.

In het belang van de *veiligheid* van het verkeer op den weg kunnen gebods- of verbodsvoorschriften worden gegeven aan hen die zich op den weg bewegen of aan anderen.

Van de voorschriften aan *anderen* gegeven noem ik drie: het verbod van *schieten*, van het maken van *gevaarlijke afrasteringen* en de maatregelen te nemen door *molenaars*.

Het eerste komt voor in art. 67 van Utrecht [zie ook Groningen art. 56(z), Gelderland art. 59(a),

Zeeland art. 106(a.b), Drenthe art. 21(o), Limburg art. 56(1°.)] luidende: »Het is verboden zonder toestemming van het gemeentebestuur, op of in de nabijheid van eenigen weg op minder dan 20 ellen afstand vuurwapenen te lossen of vuurwerken af te steken;" de strafwet spreekt slechts van het ontsteken of afschieten op zoo korten afstand van gebouwen of goederen dat daardoor brandgevaar kan ontstaan; de provinciale bepaling gaat dus veel verder en straft de handeling wanneer het gemeentebestuur geen toestemming gaf, al is er geen brandgevaar mogelijk.

De woorden: »eenigen weg" beteekenen volgens Jhr. Mr. Roëll [1]): »eenigen weg waarover in het reglement wordt gehandeld", en dus niet rijkswegen 1e klasse en spoorwegen.

Ten aanzien van de vraag of dit artikel geen inbreuk maakt op het jachtrecht, belet z. i. de jachtwet niet politie-bepalingen uit het oogpunt van de algemeene veiligheid, met betrekking tot het afschieten van vuurwapenen te maken.

De tweede soort bepalingen in 't belang der veiligheid komt voor in Hoofdstuk VI »zorg de instand-

[1]) Bl. 331.

houding en vrijhouding der wegen en voetpaden," van het Limburgsche Reglement, nl. art. 46(2°.) dat naar mijn oordeel beter op zijn plaats ware geweest in het Hoofdstuk over de »veiligheid", doch dat andere reglementen zeker goed zullen doen bij eene eventueele wijziging op te nemen; het luidt:

»afrasteringen van puntdraad of andere puntige of scherpe voorwerpen mogen slechts op 0.25 M., en zijn geen puntige of scherpe voorwerpen naar de zijde van den weg of het voetpad gekeerd, op 0.15 M. afstands van de grens van den weg of het voetpad geplaatst worden."

Hetzelfde reglement vertoont meer eigenaardige bepalingen, die men elders (ik wees hierboven b.v. reeds op de militaire wielrijders) niet vinden zal, zoo bevat art. 60(5°.) het eenige geval dat bij de hand uitwijken wordt voorgeschreven, n.l. in het grondgebied behoorende tot de gemeenten, gelegen in het rechtsgebied van het rechterlijk arrondissement Maastricht, terwijl men wat het overige gedeelte van het hertogdom Limburg betreft van de hand of ter rechterzijde zal moeten uithalen.

Art. 30(2°.) van het Zuid-Hollandsch Reglement, ook in geen ander reglement door mij gevonden,

trof mij door zijne doelmatigheid: »Bij watermolens, zóó geplaatst dat het schuim uit den waterloop door den wind over den weg kan worden gedreven, zijn de beheerders bovendien verplicht aan de zijden van den waterloop te stellen en te onderhouden een schut van genoegzame hoogte en lengte, om het schuim te kunnen keeren." Dit artikel verdiende zeker in de reglementen van verscheidene andere provinciën, die ook grootendeels uit polders bestaan, te worden opgenomen.

Tot de voorschriften voor veiligheid, gegeven aan *hen, die zich op den weg bewegen,* (hiertoe kan men ook rekenen de bepalingen omtrent uitwijken zooeven vermeld), breng ik o.a. art. 52 van het Geldersch Reglement, hetwelk thans zoo gewijzigd is dat »de hand van Themis ook hem, die in de armen van Morpheus ligt, bereiken kan. [1]) Dit geschiedde naar aanleiding van eene beslissing van den Hoogen Raad [2]), oordeelende dat de vorige bepaling niet werd overtreden door een' voerman, die *zich slapende bevond*

---

[1]) Zie „Bijdragen" XXV, Bl. 390.

[2]) 7 November 1887.

op een door een paard getrokken kar, omdat een der bestanddeelen van de overtreding hierin was gelegen, dat onder het geleiden de geleider zich van zijn voertuig verwijderd had. Bepalingen van gelijke strekking [Limburg art. 60, Noord-Brabant art. 7, Utrecht art. 46, Zuid-Holland art. 19], spreken soms van »behoorlijk" geleiden of besturen. Dat »behoorlijk" is m. i. zeer relatief, daar men zeer goed, hoewel door drank beneveld, behoorlijk kan besturen.

Tot dezelfde soort bepalingen reken ik ook art 96 van het reglement van Zeeland: »Hij die met het toezicht op het vee is belast, draagt zorg dat de baan vrij gehouden wordt, zóó dat het verkeer daarover niet wordt belemmerd," waarbij zich de vraag kan voordoen [zie ook Noord-Brabant art. 12, Zuid-Holland art. 26, Overijssel art. 29(e), Utrecht art. 48, Drenthe art. 21 (j.k), Limburg art. 50(10)], of deze bepaling niet is vervallen door art. 427(6°.) der strafwet: »hij die zonder verlof van het bevoegd gezag, eenigen openbaren land- of waterweg verspert of het verkeer daarop belemmert." Dit is eene vraag, [ik wees er hierboven reeds op], die zeer dikwijls voorkomt, doch mijns inziens moet men niet te spoedig geneigd zijn de strafwet te laten praevaleeren;

zoodra er maar eenigszins kans bestaat, het provinciale reglement in deze te behouden, zoodra men maar eenigszins kan zeggen [vasthoudende aan de enge opvatting van het woord »onderwerp" van den Minister Modderman] dat de provinciale verordening de strafwet *aanvult*, en dit is geloof ik ook hier het geval, [immers de bepaling zegt waarmede en hoe men niet moet belemmeren] moet die bepaling van het reglement blijven bestaan.

Art. 63(c) van het Limburgsch Reglement bijvoorbeeld, hetwelk ook tot deze groep kan gerekend worden, levert een duidelijk voorbeeld van het bovendien doen van een specialen eisch, waar de strafwet als minimum eischt datgene, wat men kan aannemen, dat door het gansche land noodig is. De strafwet eischt dat men de noodige voorzorgsmaatregelen neme tegen het aanrichten van schade, het reglement gaat verder en eischt dat men het stuk vee niet onbeheerd late staan. Wanneer dus een geleider, voordat hij zich verwijderde zijne koe heeft vastgebonden, en dus de noodige voorzorgsmaatregelen genomen heeft, zal hij toch nog volgens deze bepaling van het reglement voor zijne verwijdering gestraft kunnen worden.

Ter bevordering van de veiligheid van het verkeer moeten ook de *wielrijders* zich aan enkele voorschriften onderwerpen, die in de reglementen, welke dit onderwerp regelen [wij zagen hierboven dat zulks niet het geval is in Friesland, Drenthe, Overijssel en Utrecht] verschillend zijn. Zuid-Holland, Limburg, Zeeland en Gelderland b.v. eischen slechts. dat de berijder van een vélocipède naast zijne machine zal gaan staan, indien bij het tegenkomen van paarden, de voerman, berijder of geleider daartoe het verlangen te kennen geeft. De Noord-Brabantsche bepaling (art. 30) is strenger en verbiedt het doorrijden bij het ontmoeten of voorbijgaan van schichtig wordende paarden, totdat de paarden op een afstand van meer dan tien meter verwijderd zijn; bovendien verplicht dit artikel den wielrijder behalve bij maanlicht 's nachts een lantaarn te voeren.

Het Groningsche Reglement (art. 56t) is het strengst en verbiedt het doorrijden; de vélocipèdist moet de paarden stilstaand laten voorbijgaan, nadat hij zich tusschen deze en zijne machine geplaatst heeft, bovendien moet hij zich, indien zich bij langs den weg een kanaal bevindt, aan de kanaalzijde plaatsen.

Het jongste Reglement van Noord-Holland geeft m. i. in dit opzicht wel de meest practische bepaling (art. 33): »Het verbiedt den berijders van vélocipèdes bereden of aangespannen paarden achterop voorbij te rijden, zonder vooraf den ruiter of voerman te hebben gewaarschuwd door eene aan de vélocipède bevestigde luidklinkende bel, fluit of trompet; eveneens is 't verboden tusschen zonsonder- en opgang te rijden zonder dat de vélocipède voorzien is van een helder brandende lantaarn, waarvan het licht recht vooruit zichtbaar is.

Dit artikel doet thans o. a. vervallen de door Prof. v. Hamel in de vergadering der Prov. St. zeer bezwarend genoemde bepaling, in de Algemeene Politieverordening der gemeente Haarlemmermeer, welke den berijder gebood bij 't naderen van paarden op een afstand van minstens 50 meter stil te houden of af te stijgen. Hierop werd gewezen bij de behandeling van dit artikel in de vergadering der Prov. Staten, toen een der leden opmerkte dat z. i. de tegenwoordige bepaling niet streng genoeg was; zij werd evenwel met groote meerderheid van stemmen aangenomen. Men zie echter niet voorbij dat, indien de vélocipèdist door groote onvoorzichtigheid

een ongeluk veroorzaakt, hij daarvoor aansprakelijk blijft naar het gemeene recht.

Een bijzondere bespreking verdient zeker de materie der *hondenwagens*, die ook onder dit hoofd wordt genoemd, omdat het hoofdmotief voor de beperking der vrijheid op dit punt wel in de zorg voor de veiligheid zal gelegen zijn.

Bij het doorlezen van het Reglement van *Zuid-Holland* wordt ieders aandacht terstond bepaald bij de uitgewerkte voorschriften voor houders van hondenkarren. Zoo trof mij in het bijzonder art. 21 (3°) dat de kennisgeving aan B. en W. en daarop volgende inschrijving voor houders van hondenwagens verplichtend stelt. Voorts zegt dit artikel:

»Deze inschrijving kan door Burgemeester en Wethouders, of, geldt het houders van hondenwagens buiten de provincie, door Gedeputeerde Staten worden doorgehaald, indien de houder van den hondenwagen of een geleider van diens hondenwagen binnen één jaar tweemaal onherroepelijk is veroordeeld wegens overtreding van dit Reglement of van art. 455 1e en 2e van het Strafwetboek. Van deze doorhaling wordt aan den belanghebbende en de Burgemeesters der omliggende gemeenten onmiddellijk kennis ge-

geven. Hij wiens naam is doorgehaald, kan binnen het eerste daarop volgende jaar niet weder als houder van een hondenwagen worden ingeschreven. Het is, op straffe eener geldboete van ten hoogste *f* 50, verboden een hondenwagen te gebruiken of te doen gebruiken, zonder zich als houder van een hondenwagen te hebben doen inschrijven, of na »de doorhaling der inschrijving."

In geen ander reglement vinden wij eene soortgelijke bepaling.

Daargelaten het strenge en belemmerende van dit voorschrift, is het mijns inziens zeer twijfelachtig of de Provinciale Staten de macht hebben iemand zoo maar gedurende een jaar van een beroep uit te sluiten, en boven de straf bedreigd tegen de overtreding van een artikel (455) der strafwet, zelve nog een andere straf te bedreigen.

Art. 28 der strafwet noemt onder de rechten waarvan de schuldige, in de bij de *wet* bepaalde gevallen, bij rechterlijke uitspraak kan worden ontzet, de uitoefening van bepaalde beroepen.

Daargelaten dat het zijn van drijver van een hondenwagen meestal geen beroep is, doch slechts het middel tot het uitoefenen van een beroep, bepaalt

de wet van 1880, die de strafwetgevende bevoegdheid der Provinciale Staten regelt, niets van de ontzetting uit een beroep als straf. Hoogstens kan, zooals wij zagen, de verbeurdverklaring van de kar als bijkomende straf (art. 1, wet v. 1880) worden bedreigd.

Waar deze bepaling dus als straf zeker niet te rechtvaardigen is, zou dit misschien wel kunnen wanneer men haar beschouwt als politiemaatregel met preventieve strekking [1]), doch dan is zij naar mijne overtuiging toch altijd nog veel te streng.

Bovendien zal deze bepaling ten deele hare werking missen, wanneer zulk een houder buiten de provincie woont; want eenmaal gestraft volgens het Reglement van Zuid-Holland zal hij in de aangrenzende provincie's, die dit onderwerp niet aldus regelden, toch rustig zijn bedrijf kunnen voortzetten.

Als zorg voor de publieke *moraliteit* bij het verkeer langs den weg mag worden genoemd het verbod van *baden* langs den weg, te vinden in art. 21 (f) van het Drenthsche Reglement.

Dit bepaalt, waarschijnlijk in de meening dat de

[1]) Mr. G. A. van Hamel, Inleiding bl. 8.

strafwet in art. 239 geen voldoende maatregelen nam tegen de openbare schennis der eerbaarheid, dat het verboden is zich, behalve in daarvoor bestemde badinrichtingen, in kanalen of andere wateren langs wegen of voetpaden, of binnen den afstand van 30 meter daarvan, te baden.

Het Groningsche Reglement (met dat van Drenthe het eenige) ging hierin (zie art. 56d) niet zoo ver en verbood slechts in de slooten, kanalen of wateren bijlangs de wegen te zwemmen of te baden.

Terloops zij nog opgemerkt dat in laatstgenoemd reglement m. i. geheel overbodig is, art. 64: »aan de gemeentebesturen wordt vrijgelaten, zoo noodig, op het onderhoud, de schouwing en de politie der wegen en verdere voorwerpen, onder hun beheer, verordeningen te maken, mits niet strijdende met dit reglement. De bestaande verordeningen hiermede niet in strijd, blijven van kracht." Met even zoovele woorden zegt het, wat ook in de artt. 135 en 151 der Gemeentewet wordt geregeld.

Voor de uitwerking van *algemeene leerstukken* van strafrecht kan uit den aard der zaak in reglementaire voorschriften als deze weinig sprake zijn.

Maar toch een enkel leerstuk treedt juist bij dergelijke kleine overtredingen sterk op den voorgrond: dat van het *voortgezet delict* en van de *samenloop*.

Wat betreft deze stof werd mijne aandacht getrokken door art. 68 (3°) van het Geldersche Reglement. »Het niet met redelijken spoed vrij en onbelemmerd laten der spoorbaan stelt voor iederen keer, dat de waarschuwing niet is opgevolgd, eene overtreding daar."

Bij het maken dezer bepaling zijn de Provinciale Staten naar mijne meening te ver gegaan. Wij hebben hier te doen met een voortgezet delict; wat dit is, zegt ons art. 56 S. R. niet met zoovele woorden, doch wij maken er uit op dat het eene reeks van aanrandingen van éénzelfde rechtsbelang door dezelfde persoon in denzelfden schuldgraad, moet zijn. Nu is algemeen aangenomen dat na elk opgemaakt procesverbaal een nieuwe overtreding plaats heeft, doch niet na elke waarschuwing, die toch zeker geen officieele daad is.

De Hooge Raad [1]) b.v. besliste dat het onbeheerd laten staan van twee paarden op dezelfde plaats en

[1]) Arrest van 4 Maart 1889, N. R. 151, 260.

op denzelfden tijd geen samenloop is van meerdere feiten, die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd.

In het Reglement van Friesland [1]) vinden wij dit onderwerp goed geregeld door de volgende bepaling: »Te zamen gekoppelde vlotten worden voor de toepassing van deze bepalingen als één vlot beschouwd."

Zeeland echter gaf met art. 113 (d) ongeveer iets dergelijks als Gelderland: de overtreding der artt. 96, 97, 98 wordt gestraft met geldboete ten hoogste van één gulden voor elk stuk vee, met dien verstande dat de boete niet meer dan vijf en twintig gulden zal bedragen."

Ook de omschrijving der *herhaling* in art. 38 van het Reglement van Overijssel is opmerkelijk: »Aan herhaling is schuldig hij die binnen twaalf maanden na wegens overtreding te zijn veroordeeld of daarvoor de bedreigde geldboete vrijwillig te hebben betaald, zich aan gelijke overtreding schuldig maakt."

Wij zagen reeds dat het strafwetboek geen algemeene bepaling van herhaling geeft; een gevolg hiervan is deze bepaling; het provinciale reglement

[1]) Artikel 5.

zelve [1]) moet omschrijven hoever het begrip van recidieve zich daar zal uitstrekken. Hetzelfde kan gezegd worden van de volgende parallelvoorschriften Limburg art. 67, Zeeland art. 114, Utrecht art. 82 en Gelderland art. 74.

Op het gebied der algemeene leerstukken, mag in verband met art. 51 W. v. S. ook wel worden genoemd art. 34 al. 2 van het Reglement van Noord-Brabant: »de ondernemers zijn echter niet strafbaar wanneer zij bewijzen het hunne te hebben gedaan om de voorschriften te doen naleven."

Men zou licht geneigd zijn hier te denken aan een concursus met, zoo niet eene opheffing door art. 51 der strafwet; hiervan is evenwel geen sprake daar de strafwet spreekt van bestuurders, leden van eenig bestuur of commissarissen en de ondernemers niet noemt.

Ook de *deelneming* vindt hare regeling in art. 49 (2°) van het Reglement van Gelderland: »voor de naleving van de door dezen [n.l. Burgemeester en Wethouders] voor te schrijven maatregelen van voorzorg, zijn zoowel zij, die het werk verrichten, als zij, die het *doen verrichten*, aansprakelijk."

[1]) Smidt V, bl. 433.

Dit artikel is mijns overwegens overbodig of liever vervallen [eveneens Zeeland art. 92 (3)], daar het strafwetboek zelf de deelneming regelt.

Bij deze afdeeling wil ik nog even, als behoorende tot de *straffen*, de aandacht vestigen op art. 113 (§ 2) van Zeeland: »Bij veroordeeling kan verbeurdverklaring van het vee, waarmede overtreding der onder de genoemde artikels [1]) is begaan, en van het rij- of het voertuig of ander voorwerp, waarmede in strijd met de artt. etc. is gehandeld, voor zoover een of ander den veroordeelde toebehoort, worden uitgesproken."

Zeer zeker waren de Provinciale Staten bevoegd tot het bedreigen dezer straf; art. 1 der wet van 1880 j° art. 23 der Invoeringswet stelde hen hiertoe in staat, doch de straf is veel te zwaar; het geringe karakter der overtreding in aanmerking genomen is naar mijne meening de daarop gestelde boete reeds meer dan voldoende, en ik geloof dan ook niet dat de rechter veel van deze gelegenheid gebruik zal maken.

[1]) Behandelende het weiden of voeren van vee langs wegen.

Waar ik toch van *»straffen”* spreek, zij nog opgemerkt dat art. 83 van het Utrechtsche Reglement: »De opbrengst der geldboeten komt ten voordeele der gemeenten, binnen welke de overtredingen zijn begaan”, is vervallen door art. 2 der wet van 1880, hetwelk bepaalde dat de opbrengst der geldboete en verbeurdverklaring kwam ten bate der provincie. Op zijn beurt is laatstgemeld artikel afgeschaft, daar het niet uitdrukkelijk bij art. 3 (d) der Invoeringswet werd gehandhaafd, zoodat de toestand nu deze is dat art. 35 Strafwet geldt, en de boete's ten bate van den Staat komen.

Ook art. 84: »indien tegen de overtreding eener bepaling alleen geldboete is bedreigd, en de boete niet is voldaan binnen twee maanden, nadat de veroordeelde tot betaling is aangemaand, zal zij worden vervangen door eene gevangenisstraf van ten hoogste drie, en in geval van herhaling van ten hoogste zeven dagen”, onderging hetzelfde lot, men zal thans te rade moeten gaan met art. 23 der Strafwet en art. 23 der Invoer.-wet.

De nakoming der onderscheidene voorschriften moet dan in alle reglementen door strafbepalingen

en de gewone opsporing van overtreders verzekerd zijn. Intusschen zijn de reglementen daarmede niet tevreden. Van eene *feitelijke politiedwang*, waardoor de naleving bereikt wordt, vind ik gesproken in art. 38 van het Reglement van Overijssel:

»De gemeentebesturen en de dijkbesturen, in art. 15 bedoeld, zijn bevoegd tot het ten koste der overtreders *doen wegnemen, beletten of verrichten* van hetgeen in strijd met dit reglement wordt daargesteld, ondernomen of nagelaten. Spoedeischende gevallen uitgezonderd, geschiedt dit niet dan na drie dagen nadat de belanghebbende schriftelijk is gewaarschuwd.” — [Eveneens Limburg art. 37, Noord-Brabant art. 52, Noord-Holland art. 25, Groningen art. 57, Utrecht art. 5(bis), Friesland art. 17, Gelderland art. 75, Zuid-Holland art. 38, Drenthe art. 32].

De vraag of de Provinciale Staten in hunne verordeningen bepalingen kunnen opnemen, waardoor het uitvoerend gezag de bevoegdheid erlangt tot het, desnoods ten koste van de overtreders doen wegnemen van hetgeen in strijd met die verordeningen is daargesteld, is bevestigend beantwoord in een schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken, vermeld in het provinciaal verslag van Overijssel

over het jaar 1861 en door de redactie der »Bijdragen." [1])

De Bosch Kemper [2]) echter oordeelt dit zeer twijfelachtig om de volgende reden:

»De wetgever heeft in artikel 180 der Gemeente-»wet het beginsel aangekleefd, dat tot die bevoegd-»heid eene speciale wetsbepaling vereischt werd, en »nu zou het inderdaad zijn de provinciale wet aan »te vullen zonder haar te herzien, wanneer men haar »aanvulde, met de voornoemde bepaling van art. 180 »der gemeentewet."

Naar aanleiding van de redactie van het correspondeerende Utrechtsche artikel, vraagt Jhr. Mr. J. Röell zich af [3]) of men vóór een rechterlijk vonnis wel van eenen overtreder kan spreken. Verder zegt hij:

»Over de vraag, of zoodanige bepaling mocht »worden gesteld door den provincialen Wetgever, eene »vraag zoo vaak en uitvoerig elders behandeld, zul-»len wij hier niet twisten; mijns erachtens is die »bepaling wellicht overbodig te achten om art. 152 der

[1]) Zie „Bijdragen" Dl. VII, Bl, 383.

[2]) de Bosch Kemper, Bl. 571.

[3]) Röell, Bl. 177.

»provinciale wet, doch als men dit niet aanneemt, »zie ik er toch geen bezwaar in, eene daartoe strek-»kende bepaling op te nemen."

Eveneens in bevestigenden zin luidt een vonnis van het Gerechtshof van Amsterdam, [1]) gewezen tegen de naamlooze vennootschap »de Hollandsche IJzeren Spoorweg-maatschappij"; een afkeurend oordeel vinden wij er echter over uitgesproken door de Redactie van de Gemeentestem N°. 1864.

Het zal den lezer wellicht bevreemd hebben, dat ik aandrong op eene algemeene regeling der verkeerspolitie op de wegen [2]) (eventueel bij wet of bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur); nu wij meer in het bijzonder kennis maakten met dit gedeelte der provinciale reglementen, merkten wij naast eene betrekkelijk geringe materie, die overal teruggevonden wordt, eene groote verscheidenheid van typische bepalingen op, soms eenig in hun soort, die hun ontstaan dankten aan de natuurlijke gesteldheid der provincie, aan de gebruiken der inwoners,

[1]) 27 Nov. 1891. W. 6168.

[2]) Het administratieve gedeelte der reglementen blijft hier buiten bespreking. In hoeverre dit doelmatig geregeld is vermag ik niet te beoordeelen.

en aan de verschillende takken van het landbouwbedrijf die zij uitoefenen.

Doch het blijft mijne meening dat het nadeel van éène allesomvattende regeling op dit punt, waardoor sommige bepalingen ten aanzien van enkele provincie's misschien geheel buiten werking zullen blijven, volkomen opweegt tegen het groote voordeel van éénheid en rechtszekerheid die een dergelijke wet voor het verkeer oplevert.

BIJLAGEN.

Als bijlagen mogen enkele uitspraken onzer rechterlijke macht in betrekking tot de toepassing van wegenreglementen worden opgenomen.

A. VERHOUDING VAN EENE BEPALING EENER PROVINCIALE VERORDENING TOT EENE BEPALING VAN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT.

Hooge Raad 7 *Nov.* 1887, *Wbl. N*°. 5496 [1]).

Regelen art. 427(5°.) Strafrecht en de bepaling voorkomende in een provinciaal reglement op de wegen, houdende dat »de geleiders van rij- of voertuigen en van lastbeesten, alsmede de drijvers van vee en andere dieren zich steeds op of bij hunne

[1]) Zie Weekbl. voor Burg. Adm. 2019, 2045.

rij- of voertuigen, lastdieren, vee of andere dieren moeten bevinden, zoodat zij bestendig in staat zijn om die te besturen en te geleiden," verschillende onderwerpen, zoodat de laatstgemelde bepaling vóór de invoering van het Wetb. van Strafrecht tot stand gekomen, niet krachtens art. 142 Prov. wet, door eerstgemelde bepaling hare rechtskracht heeft verloren? *Ja.*

Valt onder het bereik van de bedoelde in een provinciaal reglement voorkomende bepaling het feit van zich slapende te hebben bevonden op eene door een paard getrokken kar, waarvan de beklaagde geleider was? *Neen.*

De ambtenaar van het Openb. Min. bij het Kantongerecht te Apeldoorn, was requirant van cassatie tegen een vonnis van dat Kantongerecht. De Kantonrechter n.l. ontsloeg bij het beklaagde vonnis den gereq. van alle rechtsvervolging, op grond dat in 427 S.R. hetzelfde onderwerp wordt geregeld als in art. 52 van het Provinciale Reglement op de wegen in Gelderland, n.l. »bescherming van personen en goederen tegen gevaar door onachtzaamheid van geleiders van rij-, trek- of lastdieren op den openbaren weg;" en op grond dat het ten laste gelegde feit buiten de grenzen lag van voormeld art. 427(5°.).

Daardoor nu achtte de ambtenaar van het Openb. Min. bij genoemd Kantongerecht dat verkeerd was toegepast art. 142 der Prov. Wet, in verband met art. 52 van het Prov. Reglement op de wegen, voetpaden en tramwegen in Gelderland en art. 427 S.R. [1]).

De adv.-gen. Gregory zeide in zijne conclusie o.a. het volgende, waarmede ik mij volkomen kan vereenigen: »De beantwoording der vraag, of in deze beide bepalingen al of niet over dezelfde *soort* van feiten wordt gehandeld, hangt eigenlijk daarvan af, of men den kring van het begrip *soort* enger of ruimer trekt [2]). De Kantonrechter trekt dien kring zeer ruim, want, volgens hem, behooren beide bepalingen tot die welke dienen tot »bescherming van personen en goederen tegen gevaar door onachtzaamheid van geleiders van rij-, trek- of lastdieren op den openbaren weg." Dat beide bepalingen daartoe behooren, zal ieder toestemmen. Maar waarom moet men hier blijven staan? Waarom mag niet worden onderzocht of er niet eene *bijzondere soort* is van de genoemde onachtzaamheid waaronder de bepaling in quaestie valt, doch waaronder die van art. 427(5°.) Strafrecht niet kan worden gebracht?

Na dit verder uitgewerkt te hebben, en den noodlottigen invloed aangetoond te hebben dien 's Kantonrechters principe zou hebben op vele andere bepalingen in het Prov. Reglement, zeide de adv.-

---

[1]) Met geldboete van ten hoogste vijfentwintig gulden wordt gestraft hij, die op den openbaren weg een rij-, trek- of lastdier laat staan, zonder de noodige voorzorgsmaatregelen tegen het aanrichten van schade te hebben genomen.

[2]) Zie arrest H. R. 2 Mei 1887, Wbl. 5411.

—

generaal verder, dat hij een krachtiger argument had, de geschiedenis nl. van art. 427 S.R.: dat het ontwerp der Staatscommissie voor de samenstelling van een Wetboek van Strafrecht [1]) in art. 514 voorschriften omtrent hetzelfde onderwerp inhield, maar dat deze voorschriften evenmin als die van het daaraan voorafgaand artikel in het Regeeringsontwerp werden overgenomen, omdat de Regeering, blijkens haar Rapport aan den Koning, van oordeel was dat de regeling van hetgeen in die artikelen voorkwam, moest worden overgelaten aan provinciale en plaatselijke verordeningen of wellicht, wat een enkel punt betrof aan een bijzondere wet.

Dat nu wel later bij de behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter voldoening aan den wensch van de commissie van Rapporteurs sommige bepalingen van art. 513 van het ontwerp der Staatscommissie, waaronder die welke thans is vervat in 427(5°.) S.R. in het gewijzigd ontwerp zijn opgenomen, maar dat dit niet het geval is geweest met de in art. 514 van het ontwerp der Staatscommissie voorkomende bepalingen betreffende het rijden en het drijven van vee op den openbaren weg [2]).

---

[1]) Zie hierboven Bl. 32.

[2]) H. R. arrest van 30 Sept. 1889. W. 5774.

adv.-gen. Patijn: „Zelfs al neemt men aan dat het arrest van „7 Nov. 1887 in beginsel heeft uitgemaakt dat onder de „woorden: het daarin geregelde onderwerp" van art. 142 Prov. „W. — overeenstemmende met de uitdrukking van art. 151 „Gem. W. — moeten worden verstaan feiten, behoorende tot „dezelfde soort, waartegen de later tot stand gekomen wet in „het algemeen straf bedreigt, dan nog meen ik, dat in bijna „ieder voorkomend geval het antwoord in hoofdzaak zal afhangen „van de bewoordingen, waarmede de provinciale wetgever zeker „feit heeft verboden."

—

Dat de regeling van laatstgenoemd onderwerp dus, in tegenstelling van dat behandeld bij art. 427(5°.) S.R., in haar geheel is overgelaten aan bijzondere verordeningen, waarbij op plaatselijke toestanden kan worden gelet, en dat deze verordeningen, zoo zij vóór de invoering van het Wetb. van Strafrecht tot stand zijn gekomen, niet door art. 427(5°.) van dat wetboek, *hetwelk een ander onderwerp heeft geregeld*, hare rechtskracht hebben verloren.

De Hooge Raad vereenigde zich voornamelijk om laatstgemelde redenen met de zienswijze van den advocaat-generaal, en oordeelde het middel van cassatie mitsdien gegrond; en tevens dat het niet tot cassatie kon leiden om redenen de redactie van art. 52 van het reglement zelve betreffende, tengevolge waarvan het »ontslag van rechtsvervolging" moest worden gehandhaafd. Met het oog daarop is dit artikel dan ook in de vergadering der Prov. Staten van 1888 gewijzigd. [1])

---

[1]) Zie hierboven, Bl. 77.

Hooge Raad 30 April 1888. Wbl. 5557. Regelt art. 427 (5°) S. R. hetzelfde onderwerp en heeft het dezelfde strekking als de bepaling van een provinciaal reglement op de wegen en voetpaden luidende: »Ter voorkoming van ongelukken op de wegen wordt bepaald: *a.* dat de voerlieden enz.; *b.* dat, wanneer zij zich van hunne voertuigen moeten verwijderen, zonder opzettelijk iemand bij de paarden te laten, zij te voren verplicht zijn deze vast te binden, of op eenige daarvoor geschikte wijze het voortloopen der paarden te beletten? *Ja.*

Moet onder het in gemeld art. 427 (5°) voorkomend woord »trekdier" ook begrepen worden de voor een kar gespannen en alzoo als trekdier gebezigde hond? *Ja.*

De ambtenaar van het Openb. Min. bij het Kantongerecht te Venloo, was requirant van cassatie tegen een vonnis van genoemd Kantongerecht van 17 Febr. 1887, waarbij een landbouwer schuldig was verklaard aan het: »als geleider van een voertuig bespannen met een hond op een rijksweg in Limburg, zich daarvan verwijderen, zonder op eenige daarvoor geschikte wijze het voortloopen van den hond te beletten," en met toepassing van de artt. 28 (b en h), 29 (15, 30, 34) van het provinciale Reglement op de wegen en voetpaden in Limburg was veroordeeld.

De Hooge Raad vernietigde het vonnis van het Kantongerecht en veroordeelde den beklaagde ten principale recht doende, krachtens art. 105 R., O., schuldig aan overtreding van art. 427 (5°) S. R., tegen de meening in van den adv.-gen. Jhr. de Savornin Lohman; de laatste was volgens zijne conclusie van opinie, en mijns inziens volkomen terecht, dat het provinciale reglement in dit opzicht van wijder strekking is dan de strafwet; immers het is zeer wel denkbaar dat op een gegeven oogenblik, onder omstandigheden, een hondenwagen aan zichzelf kan worden overgelaten, zonder dat daardoor eenige schade kan worden aangericht; denkbaar is het ook dat een hond gedresseerd is en los kan blijven staan, zonder dat het te vreezen is, dat hij wegloopt. In zulke gevallen zou de strafwet niet, doch het provinciale reglement wel van toepassing zijn.

Dat schade kon worden aangebracht door het onbeheerd laten staan van de hondekar, vermeldde de dagvaarding niet, de Kantonrechter paste derhalve terecht het provinciale reglement toe; de adv.-gen. verklaarde dus het beroep ongegrond en concludeerde tot verwerping.

B. VERHOUDING VAN EENE BEPALING EENER GEMEENTE-VERORDENING TOT EENE BEPALING VAN EEN PROVINCIAAL REGLEMENT.

Hooge Raad 19 *Jan.* 1891 *Wbl.* 5992.

Heeft ingevolge art. 151 der Gemeentewet art. 87(c) van de politie-verordening der gemeente Klundert

—

van 11 Maart 1882, opgehouden te gelden door de inwerkingtreding van het provinciaal reglement op het gebruik der openbare wegen in Noord-Brabant van 18 Nov. 1889? *Ja.*

De requirant van cassatie was door den Kantonrechter te Zevenbergen veroordeeld ter zake van op 27 Juni 1890 als geleider van eene met twee honden bespannen kar op den openbaren Zevenbergschen straatweg onder Klundert op zijn voertuig te hebben gezeten, welke overtreding strafbaar was gesteld bij de politie-verordening der hier boven vermelde gemeente.

De verdediging bij het middel van cassatie gedaan werd reeds bij den Kantonrechter gevoerd en aldaar dus door hem weerlegd: dat art. 28(c) van het Provinciaal Reglement op het gebruik der openbare wegen niet regelt hetzelfde onderwerp van art. 87(c) voormeld, wat uit de enkele vergelijking reeds blijkt.

De Hooge Raad was van hetzelfde oordeel als de adv.-gen. van Maanen en ontsloeg den requirant van alle rechtsvervolging.

Ik voor mij echter hel meer over tot de zienswijze van den Kantonrechter. De strekking van beide verordeningen, de provinciale zoowel als de gemeentelijke, moge dezelfde zijn, zij mogen beide de veiligheid van het verkeer beoogen, doch volkomen 't zelfde onderwerp regelen zij mijns inziens niet; de veiligheid op den openbaren landweg stelt niet zulke

—

hooge eischen als de veiligheid in de bebouwde kom der gemeente; daar waar men op eenen landweg het noodige vergezicht en de ruimte zal hebben om een ander voertuig te zien aankomen, dus allen tijd zal hebben om van de hondenwagen af te springen, in één woord te doen wat het Prov. Reglement gebiedt, zal men in deze binnen de gemeente veel meer behendigheid aan den dag moeten leggen, veel meer omzichtigheid moeten gebruiken.

Het is hier wederom de bovendien gestelde speciale eisch, waarvan de Minister Modderman sprak bij art. 427 der Strafwet. [1]).

Werd de bovenvermelde leer van den Hoogen Raad algemeen aangenomen, ik geloof dat de veiligheid op de wegen binnen de gemeenten dikwijls onvoldoende zou gewaarborgd zijn.

C. BEGRIP »ONDERNEMER."

Kantongerecht van Breda 28 *Febr.* 1891, Wbl. 6017.

Als een provinciaal reglement van politie den ondernemer voor zeker feit aansprakelijk stelt, dan is een lid van den Raad van Bestuur eener naamlooze vennootschap in foro poenali daarvoor niet aansprakelijk, wanneer niet eene uitdrukkelijke bepa-

---

[1]) Zie Bl. 34.

—

ling in die verordening is opgenomen, waarbij ook de bestuurder of mede-bestuurder eener naamlooze vennootschap voor de overtreding wordt aansprakelijk gesteld.

Beklaagde was gedagvaard als Concessionaris en ondernemer van den stoomtramweg Breda—Zundert, doch voerde aan dat hij noch Concessionaris, noch ondernemer van dezen weg was geweest; doch dat de concessie door hem was overgedragen aan de naaml. vennootschap de Zuid-Nederlandsche Stoomtramweg-maatschappij en dat deze maatschappij den stoomtramweg Breda—Zundert exploiteerde, en dat hij volgens de statuten behoorde tot den Raad der zes directeuren, welke Raad de maatschappij vertegenwoordigt. De behandeling der quaestie zelve, waarvoor beklaagde was gedagvaard, n.l. het rijden van een locomotief zonder aschbak [zoodat 't vuur bij het openstaan eener klep op den weg viel] werd, nu niet bewezen was dat beklaagde was *ondernemer*, natuurlijk overbodig.

D. VOERTUIGEN TOT HET LANDBOUWBEDRIJF GEBEZIGD.

Hooge Raad 27 *Juni* 1892. Wbl. 6211.

Vallen onder de uitzonderende bepaling van art. 19 van het Prov. Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Zuid-Holland van 6 Aug.

—

1891, bepalende dat van de verplichting tot het voeren van een helder brandend licht, zijn vrijgesteld de voertuigen, die tot het landbouwbedrijf worden gebezigd, de voertuigen in de *melkerij* dienst doende? *Ja.*

Het bevestigend oordeel van den Hoogen Raad vernietigde tevens het vonnis van den Kantonrechter te Oud-Beijerland van 21 Maart 1892.

De Kantonrechter had betoogd dat landbouw en veeteelt afzonderlijke begrippen zijn en dat de melkerij tot de laatste behoort.

De adv.-gen. Gregory daarentegen, en met hem de Hooge Raad, meenden dat ten deze meer met de practijk dan met de theorie moet worden gerekend; de landbouwer is bij ons tevens veehouder [1]), al is dan ook de eigenlijke landbouw bij hun hoofdzaak. Het vee heeft hij noodig voor de mest, en natuurlijk is het, dat hij dan ook bovendien van de melkbeesten het voordeel genieten wil, dat de melk oplevert, hetzij door zuivelbereiding, hetzij door verkoop. En hoe tallooze malen gebeurt het nu niet dat zulk een landbouwer zijne koeien heeft op een stuk grond dat op eenigen afstand van zijne woning is gelegen, zoodat hij een vervoermiddel noodig heeft om de melk tehuis te krijgen.

---

[1]) Zie Acad. Proefschr. van Mr. H. J. Doude van Troostwijk „De Landbouw als tak van Staatszorg". Bl. 54.

—

Het aldus vervoeren van melk kan moeilijk anders dan als tot het landbouwbedrijf behoorende worden aangemerkt.

Het middel van cassatie werd dus gegrond verklaard, en de Hooge Raad ontsloeg den requirant van alle rechtsvervolging.

STELLINGEN.

I.

Het tot stand komen eener algemeene politiewet voor het verkeer op de openbare wegen is wenschelijk.

II.

Het woord „onderwerp" in art. 142 der Provinciale Wet is eng te interpreteeren.

III.

Van het beding van wederinkoop moet uit de openbare registers blijken.

IV.

Uitbreiding van de toelaatbaarheid van het getuigenbewijs, zooals die in het wetsontwerp van Minister Smidt van 20 Sept. 1893 is vastgesteld, verdient aanbeveling.

V.

Art. 1639 B. W. is onbillijk.

VI.

Wanneer bij cognossement op direct vervoer deviatie plaats heeft, zal de clausule, uitsluitende de aansprakelijkheid krachtens art. 345 W. v. K., hare werking missen.

VII.

In een wisselbrief aan eigen order behoeft geen waarde-erkenning te zijn uitgedrukt.

VIII.

Het beginsel van art. 126 (n) B. R. behoort ook toepasselijk gemaakt te worden op vorderingen, die ratione materiae tot de bevoegdheid van een anderen rechter behooren.

IX.

Hij die, met eene uit Nederland gevoerde correspondentie, door listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtsels, iemand in het buitenland woonachtig, beweegt tot verzending op cognossement van goederen, maakt zich in Nederland schuldig aan oplichting.

X.

Het ware wenschelijk de getuigen in een strafgeding reeds gedurende de instructie te beëedigen.

XI.

De regeling van de toevoeging eens verdedigers in ons Wetboek van Strafvordering is onvoldoende.

XII.

Voorafgaande goedkeuring der Staten-Generaal in geval van oorlogsverklaring ware gewenscht.

XIII.

Eene gemeente is niet verantwoordelijk voor de handelingen van haren burgemeester, waar deze met de wethouders optreedt ter uitvoering van een Provinciaal Reglement.

XI.

De regeling van de toevoeging eens verdedigers in ons Wetboek van Strafvordering is onvoldoende.

XII.

Voorafgaande goedkeuring der Staten-Generaal in geval van oorlogsverklaring ware gewenscht.

XIII.

Eene gemeente is niet verantwoordelijk voor de handelingen van haren burgemeester, waar deze met de wethouders optreedt ter uitvoering van een Provinciaal Reglement.

MSH 27203

END OF TITLE